

Ushqyr oila! Brikke samǵa! Álemdi sharla!

www.farabishakirti.kz

[@farabishakirti.kz](https://www.facebook.com/farabishakirti.kz)

[@farabishakirti.kz](https://www.instagram.com/farabishakirti.kz)

Farabı

№05
МАМЫР
2022

shákirti

ЗЕРЕК ЖАСӨСПІРІМДЕРГЕ АРНАЛҒАН РЕСПУБЛИКАЛЫҚ БАСЫЛЫМ

Жолдарың ашық, қадамдарың нық болсын!

Түркістан облысы, Түлкібас ауданының үш тілде оқытатын мамандандырылған мектеп - интернатының директоры Талдахметов Сәкен Шардарбекұлы мектеп түлектері, оқушылар мен ата - аналарды, ұстаздарды құттықтап, игі тілектерін арнады. Мектептің үздік оқушыларын жетістіктерімен марапаттады. Марапат иелерімен бірге жас тілші – түлектердің арнайы куәлігін тапсырды.

Биыл мектеп бітіруші түлектер арасындағы 11 - сынып оқушылары Арайлым Абеш, Аружан Шайназар, Ардақ Нұрланқызы Республикалық «Farabi shákirti» журналының Жас тілшісі атанды.

Мектеп тәрбиешісі Садырбекова Гүлжан Пернебекқызы, 11 - сынып оқушыларының жетекшілері Биомаров Алихан, Абралиева Алтынкуль Мелдебекқызына алғыс хат табыс етті.

Балалар мен жасөспірімдер іздеген рухани қазына –
«FARABI SHÁKIRTI» журналында!

Журналдың индексі: 76081
2022 жылдың II – 6 айына жазылу бағасы:
қала – 1961, 40;
ауыл/село – 1987, 20

Мұқабаның суретін түсірген: Т.ИБРАГИМОВА

Farabi shákirti

№05 (39) мамыр 2022

Журнал 2019 жылдың наурыз айынан бастап,
айына 1 рет шығады.

Шығарушы және меншік иесі
«MODERN MEDIA ALMATY» ЖШС

Директор-Бас редактор: **Жанастан КУЧУКОВА**
Тілшілер: **Жұлдыз ӘБІЛ,**
Тамила ИБРАГИМОВА
Безендіруші-дизайнер: **Раушан БАҚЫТЖАН**

Редакцияның мекенжайы: 040600
Алматы облысы, Ұзынағаш, Тәуелсіздік, 81
87017309312
E-mail: farabi_shakirti@mail.ru
ТАРАЛЫМЫ– 1260 ДАНА.

Зерек жасөспірімдерге
арналған
республикалық басылым

Журнал Қазақстан Республикасы Ақпарат және
коммуникациялар министрлігінде 28.01. 2019 жылы тіркеліп,
№17481-Ж куәлігі берілді.

...

Сайт Қазақстан Республикасы Ақпарат және Қоғамдық даму
министрлігінде 17.02.2021 жылы тіркеліп №KZ43VPY00032526
куәлігі берілді.

...

Жарнама мен хабарландырулар жарнама берушінің қалаған
тілде жарияланады.

...

Журнал материалдарын көшіріп басу үшін міндетті түрде
редакцияның рұқсаты керек.

...

Журнал бетінде жарияланған оқырмандарымыздың көзқарасы
мен олардың шығармаларының нақтылығы үшін редакция жауап
бермейді.

Журнал "Prizma Press" баспаханасында басылды,
Райымбек батыр, 348 А үй.

Мемлекет басшысы «Алматы БалаFest» фестивалінің жеңімпаздарын құттықтады

akorda.kz Алматыда жұмыс сапарымен жүрген Қасым - Жомарт Тоқаев балалардың «Алматы БалаFest» шығармашылық фестивалінің қорытынды іс - шарасына барды.

Балаларды қорғау күніне орай ұйымдастырылған бұл мерекелік шараның қорытынды кезеңіне мың бала қатысты.

Ботаникалық бақта өткен қорытынды іс - шара «ART SPACE» аймағы, «Кітаптар қазынасы» кітап көрмесі, «ECO LAB» экологиялық аймағы, «Шахмат әлемі» аймағы, «ROBO LAND» аймағы және «Жас өрендер» концерт алаңы сияқты алаңқайларға бөлінген.

Президент әрбір алаңқайдағы жеңімпаздардың өнерін тамашалап, олардың жетістіктеріне ризашылығын білдірді. Мемлекет басшысы жасөспірімдермен әңгімелесу барысында оларды мерекемен құттықтап, балалар ел болашағы екенін айтты.

Солардың бірі 11 - сынып оқушысы Михаил Шут «Кітаптар қазынасы» көрмесінде «Алпамыс батыр» жырын жатқа оқып берді.

Іс - шара соңында бір ай бойы әртүрлі жастағы жасөспірімдер, оның ішінде мүмкіндігі шектеулі балалар да қатысқан «Алматы БалаFest» фестивалінің жеңімпаздары марапатталды.

Жалпы әдебиет, бейнелеу өнері, спорт, декоративті-қолданбалы өнер, эко-байқау, вокал мен хореография және IT салалары бойынша өткен фестивалде 300 мыңнан астам бала бақ сынаған.

Алматы қаласы,
1 маусым 2022 жыл

Жасөспірімдер арасындағы бұзақылықты қалай тия аламыз?

Мектеп жасындағы жасөспірімдер арасында бір – біріне қол көтеру, күш жұмсауы білім беру ұясында кездесіп жатыр. Бір ауыл, қаладағы осындай оқиғалардың алдын алмаса, жасөспірімдерді орға жығатыны сөзсіз. Бірі – жәбір көрсетуші, бірі – жәбірленуші, енді бірі – куәгер болып балалар арасындағы қылмыстың көбеюіне алып келеді.

Қазіргі жаңа заманның балалары, ұлдар бір – біріне әлімжеттік жасады деп жанұшырсақ, қыздар да арақидік «мықтылығымен» көзге түсіп қалуда.

Осындай балалар өміріне алаңдаушылық білдіріп, Алматы қалалық сотының судьясы САКЕНҰЛЫ Советханмен сұхбаттасқан едік.

Советхан Сакенұлы, сәлеметсіз бе! Балалар тәрбиесі мен тәртібі туралы ой айтып беруге қым – қуыт жұмыстарыңыздың арасынан уақыт бөлгеніңіз үшін рақмет!

– Кейінгі кезде жиі бой көрсетіп жатқан оқушылардың бір – біріне әлімжеттілігі, ұстаздың айтқанына қарсы шығу, тіпті оған қол көтеруге дейін барудың себебі не деп ойлайсыз?

– Ұлы ойшыл, ұстаз, философ Әбу Насыр әл – Фараби: «Тәрбиесіз берілген білім адамзаттың қас жауы», «Қарапайым халықты шенеуніктер тәрбиелейді» - деп айтқан екен. Осы даналық сөздерді өмірімізде басшылыққа алудан кенде қалдық. Өкінішке орай, соның салдарынан, қазіргі кезде бала тәрбиесіне, жастар тәрбиесіне көңіл бөлінбей, мән берілмей мандырап кеттік. Қолақпандай екі – үш дипломы бар білім алғандар қатары аз емес, бірақ көбі өркөкірек, тәкаппар, мәдениетсіз. Осындай ата – аналардан, мұғалімдерден және қоршаған ортадан жастар қандай тәрбие алмақ?! Абай хакім былай дейді: «Баланың жақсы болмағы әуелі ата – анадан, содан жақсы құрбыдан, жақсы ұстаздан». Бұдан түйетін ой: билік басына – мәдениетсіз, тәкаппар, имансыз жауапсыз адамдарды жолатпау қажеттілігі деп айтамын.

Советхан Сәкенұлы мен журналист Нұрмира Әлішерова

– Мектеп оқушылары арасында орын алған келеңсіз жағдайларды видеоға түсіріп, бірден әлеуметтік желілерге жүктейді. Кейбір балалардың осындай әрекетке баруы хайп жасау арқылы көпшілік назарын өзіне аударту ма?

– Бұрындары ата – бабаларымыз «ұят болады, обал – сауабы болады» - деп үш – ақ ауыз сөзбен ұрпағын тәрбиелеген. Осы үш нәрсенің мағынасын білмеген бала хайп жасай береді. Өйткені, ол ұят деген не нәрсе екенін сезбейді, білмейді. Білім мен біліктің арасын шатастырып жүргендер бар. Білімнің қайнар көзі Құранда жатыр, ислами тәрбиеде, қазақи тәрбиеде жатыр. Алаш қайраткерлерінің бәрі ең бірінші ислами тәрбиеден сусындаған.

– Үлкен сыныптың ұлдары өзінен кішісіне күш, зорлық – зомбылық жасау әрекеттері жиілеп барады. Әлімжеттікпен айналысатын балалардың ата – аналары ұлының осы ісін байқамай ма? Жасы кішілерінен күш көрсету арқылы

мысалы, ақша бопсалайды. Қолында ақшасы бар адамның әрекеті белгілі ғой зат сатып алады, немесе тамаққа жұмсайды.

– Ата – ана мен педагогтар ұжымы тарапынан нақты қадағалау жоқ. Мектепте тәрбие сағатын көбейту керек. Мейірімділік, имандылық, адамгершілік туралы құндылықтар мен құқық бұзушылықтың мән – мағынасын жете түсіндіру қажет. Мектептерде қосымша сабақ ретінде, міндетті түрде Абай, Шәкәрімді, Машһүр Жүсіпті, Мағжанды, Алаш көсемдерінің айтып кеткен сөздерін, даналықтары мен ғибратын оқыту керек. Оқытып қана қоймай, оларды жақсы түсіндіріп, жүрекке жеткізген абзал. Сонда ғана рухани жетістіктерге жетеміз. Сонда ғана сіз айтып отырған келеңсіздіктерден өзінен - өзі табиғи түрде арыламыз. Ол үшін ұстаздардың өзі тәрбиелі, мәдениетті, білімді, иманды болуы шарт.

– Әлімжеттікпен айналысатын балалардың ата – аналары бұл әрекетті қойдыра алмай ма? Тәрбиелеудің орнына бір балаға ата – анасы берген ақшасын екіншісінің тұрақты түрде тартып алатыны арын қалайша мазаламайды?

– Бұл сұраққа жауапты ғұламалардың айтып кеткен даналығынан алып айтайын. Мұхаммед Қашқари: «Ұлттық тәрбиенің ең басты негізі – тіл», Г.Гете: «Ұлт тілінде сөйлемеген адам жаңалық ашып, жақсылық әкелмейді», Жүсіпбек Аймауытов: «Орыс тәрбиесін алған бала ешуақытта ұлт қызметкері бола алмайды», В.Даль: «Кім қай тілде сөйлейді, ол сол ұлттың өкіліне жатады», М.Ганди: «Отаршылардың тәрбиесінен шыққан элита – өз халқының ең басты жауы» деп айтқандарынан бүгінгі ұрпақ тағлым алғаны жөн. Бұл айтылған даналықты тек балалар емес, олардың ата – аналары да мықтап жадына ұстағаны артық болмайды. Жапонияда балаларын 6 – сыныпқа дейін жапон тілінде оқытады. Сондықтан, олар әлемдегі маңдай алды елдердің бірі.

– Күні ертең осындай балалар есейгенде де осы әрекетін жалғастыруы кездесе ме? Ең алдымен өз жеке басының қамын ойламауы: қоғам үшін – қасірет, ата – ана үшін – уайым, мектеп үшін – беделдің түсуі.

– Алаш ардақтыларының бірі – Мағжан Жұмабаевтың мына дана сөзінен артық жауап айту мүмкін емес. «Тілсіз ұлт, тілінен айрылған ұлт дүниеде ұлт болып жасай алмақ емес, ондай ұлт құрымақ. Ұлтының ұлт болуы үшін, бірінші шарт - тілі болуы. Ұлттың тілі кеми бастауы ұлттың құри бастағанын көрсетеді. Ұлтқа тілінен қымбат нәрсе болмасқа тиісті. Бір ұлттың тілінде сол ұлттың жері, тарихы, тұрмысы, мінезі айнадай ашық көрініп тұрады...» дейді. Халқымызда «Халық өз тілінен айырылған кезде әрекетінен айырылады» деген тәмсіл бар. Мұстафа Кемел Ататүрік те өз заманында «Көп тілді, көп ділді, көп дінді мемлекеттердің өмірі ұзаққа бармайды» - депті.

Біздің ұл – қыздарымыз бабалар ғибратынан тағлым алса, ешқашанда қор болмайды. Елін сүйіп, жерін қорғап, халқына құрмет көрсетіп, Ана тілін қастерлейтін отаншыл жастар қатарынан болады деп сенеміз!

– Отбасында балаларын – мектептегі ұстаздар шәкірттер тәрбиесімен айналысуды әлеуметтік парақшаларға «сеніп» тапсырғандай...

– Тәрбиеге байланысты айтқандарымызды түйіндесек, ұлттық мемлекет үшін басты құндылық – Тіл. Тәрбиенің қайнар бұлағы Ана тіліміздің мәйегінде жатыр. Құран – Кәрімде «білген мен білмеген тең» деген аят бар. Ел боламыз десек, алдымен бесігімізді түзеу баршамыздың парызымыз. Бесігімізді түзеу дегеніміз, сонда тербеліп жатқан сәби. Оған ана әлдиі дұрыс жетсе, анасы туған тілімізде ән айтып, ұлттық тілімізде сөйлей білсе, ұрпағымыздың денінің сау, сөзінің түзу болып, тәрбиесінің дұрыс берілгені дер едім. Сондықтан, тәрбие бұлағы – пайғамбарымыздың хадистерінен үйреніп, сахара даламызда туған даналар ғибратына қанығып, өзімізді өзіміз дұрыс жолға тәрбиелеуге тырысуымыз қажет.

– Әңгімеңізге рақмет!

Сұхбатты жүргізген: Ж.Кучукова

4 - маусым Мемлекеттік рәміздер күні

Бақытбек Бәмішұлы

Ту

Күнді құшқан қас қыран,
Аясында қалқыған
Аспан түсті туым бар
Көк теңіздей шалқыған.
Көкірек жауар шымқай өң,
Көрген жерден елітер,
Көркем өрнек, кең көңіл
Көл пейілге кенелтер.
Тәжім етіп бас иер,
Туы елімнің егемен.
Тұтастығым куәсі
Туғандай бір енеден.
Елдігімді әлемге
Паш ететін байрағым,
Тұнық менің көгімдей
Әуемде мәңгі жайнаған!

Елтаңба

Дүние әлем көзіндей,
Дөңгеленген жамалы.
Еге елімнің қорғаны-
Кереге қанат қамалы.
Көгілдір көктің жүзінде

Несеіпбек Айтұлы

Отан

Біздер үшін Отан жалғыз, Ту жалғыз,
Қорғамасақ несін ұл боп туғанбыз?!
Кіндігіміз тар қапаста кесіліп,
Ит көйлекті қанды жаспен жуғанбыз.

Туған жұртқа тірек болу ерге-сын,
Құлдықты енді құдай басқа бермесін.
Атаң өлсе, өзің ата боларсың,
Ешқашанда Отан өле көрмесін!

Әкең өлсе, шешең өлсе жыларсың,
Балаң өлсе, бір жығылып тұрарсың.
Отан өлсе, опырылып түскенін,
Күңіреніп көрге бірге құларсың.

Біздің Отан өліп, қайта тірілген,
Біздің Байрақ құлап, қайта тігілген.
Опат болған ерлер рухы оянар,
Отан деген лебіз шықса тілімнен.

Отанменен аспандағы Күн егіз,
Екеуінің амандығын тілеңіз.
Жас азамат, бұл Отанның қадірін,
Отансыз боп көрген біздер білеміз!

Керек қылса, жолында оның құрбанбыз,
Бәріне де белді бекем буғанбыз.
Бір кеудеге екі жүрек сыймайды,
Қазақ үшін Отан жалғыз, Ту жалғыз!

Шаңырақ-күн, уық-нұр.
Мәңгі сенбес күйінде,
Мандайдан жұлдыз туып тұр.
Қуат отын қоздырған
Қос қанатты пырағым.
Хас тұғырға қондырған
«Қазақстан» - Ұраным.
Тұлғасында түзілген
Ыстық қаным, діл, арым.
Төріме іліп,
Төсіме
Тағып жүрер Тұмарым!

Әнұран

Қаһарман қажыр, қайратым,
Шайлықпас текті айбатым.
Арман, абырой, толғаныс-
Айтылатын ар, затым.
Жұртымның мұң, мұратын
Құлқыма құйып тұратын
Сіңірген тұла бойыма,
Тәңірлік күштің қуатын.
Жан дауысы халқымның
Шабыттана шырқалар.
Киелі сөз, сазды әуен
Шырқағанда, нұр тамар.
Беріле тыңдап,
Егіле
Жанып тұрар мың жанар.

Абай Құнанбаев:

«Досыңа достық – қарыз іс,
Дұшпаныңа әділ бол.
Асығыс түбі – өкініш,
Ойланып алмақ – сабыр сол».

Асығыс түбі – өкініш

Дүние
бір тарының
қауызына сыяды

Бір миссионер Абайға: «Дүние бір тарының қауызына сыяды» дегендеріңіз ақылға сыймайтын нәрсе ғой, - деген екен.

Сонда Абайдың берген жауабы:

— Сіз бен біз мына жарық дүниені көріп отырмыз. Осы көруде көздің қарашық қылауы тарының қауызымен мөлшерлес деуге болады. Демек, көздің зәредей қарашығына осынша әлемді сыйғызған Тәңірім шебердің ісіне шек келтіруге бола ма? – деп жауап берген екен.

Алты шаңырақтың
іргесі ажырамасын

Ертеректе Сырым батыр бес-алты серігімен жол жүріп келе жатып, Мөңке бидің ауылының үстінен түсіпті. Мұнда той қызып жатыр екен. Кенже баласы аяқтанып, жаңа құдалар да осында болып шығады. Жекжаттарымен қатар келіп қалған құдайы қонақтарды Мөңке би өзі отырған үйге түсіреді. Астан кейінгі бата беру сәтінде Сырым батыр сөзін:

– Алты шаңырақтың іргесі ажырамасын, – деп бітіреді.

Бұған Мөңке бидің құдасы түсініңкіремей қалып, «алты шаңырақтың іргесі ажырамасынның» сырын сұрайды. Сонда Мөңке оған:

– Құдай қосқан екеуіміз жекжат болып отырмыз. Сенің қызың маған келін болып түсті. Ол үш шаңыраққа ие болады: біріншісі – келген жұрты; екіншісі – нағашы жұрты; үшіншісі – өз төркіні. Сол сияқты менің ұлым да күйеу бала болады. Ол да үш шаңыраққа ие: өз жұрты, қайын жұрты, нағашы жұрты. Екі бала қосылып, алты шаңырақ шығарып тұрған жоқ па? Осы алты шаңырақты құрап отырған алты рулы елдің аузы бір, ынтымағы берік болмай ма? – деген екен.

Арыстанбабқа түне, Қожа Ахметтен тіле

Мұхаммед пайғамбар ақыреттің алдында барлық туған - туыстарын, сырлас достары мен жора – жолдастарын жинап:

– Мен бұл дүниемен және сіздермен қоштасқалы жатырмын. Кейінгі ұрпақтарымың біреуіне берер аманатым бар. Соны оған кім тапсырар екен дейді де, жан-жағына қарайды. Жұрт аң – таң. Дені сап – сау, қалайша бізді қиып, о дүниеге аттанбақ? Аманаты не? Ойларын онға, саналарын сан саққа жүгіртеді. Сол кезде Арыстанбаб орнынан тұрып, екі қолын көкірегіне қойып:

– Бұған мен әзірмін, – дейді.

Мұхаммед пайғамбар:

– Жарайды, ақылдасып келейін дейді де, зым – зия жоғалып кетеді. Әлден уақыттан қайтып оралады. Аллатағаланың келісімін алып келсе керек:

– Келешекте өмірге Ахмет деген бала келеді. Соған мына құрма жемісін тапсырасың, – деп қалтасынан алған бір түйір құрманы береді.

Ахмет деген балаға тапсыратын аманатты алып, ұртына салған Арыстанбаб Мұхаммед пайғамбарға:

– Мен ол баланы қайдан іздеймін, қалай табам, қалай танимын? – деп сауал қояды. Сонда пайғамбар:

– Издеп әуре болмай-ақ қойыңыз. Берген аманатымды сізден өзі – ақ сұрап алады, – дейді.

Ғажап болғанда, пайғамбардың айтқаны айнымай келеді.

Бірде далада келе жатқанда, 11 жасар бала кездеседі.

– Ақсақал, аманатымды беріңіз, – дейді бала. Арыстанбаб атын сұрап жатпай, «аузыңды аш» дейді. Ол аузын ашқанда, бабаның ұртындағы құрма зып беріп Ахметтің аузына кіріп кетеді.

Бала ләм – мим деп тіл қатпастан, бұрылып жүре береді.

– Сен неткен көргенсізсің, маған айтқан рақметің қайда?! – деп айқайлайды Арыстанбаб. Сонда бала артына бұрылып:

– Сізге несіне рақмет айтам? Сіз бар шырынын сорып жеп, маған құр сүйегін қалдырып отырсыз, – дейді.

– Жарайды, сізге келіп, түнесін, маған келіп тілесін, – деп жүріп кетеді.

Содан бері зиярат етушілер Түркістанға сапар шеккенде әуелі Арыстанбабтың басына барып, мінәжат етеді. Құран оқытады. Мазарына бір түнеп, содан соң Ахмет Иссауи кесенесіне аттанады.

Халық арасында «Арыстанбабқа түне, Қожа Ахметтен тіле» деген нақыл сөз содан қалыпты. Бұл нақылды кейде: «Әулиенің басына түне, Алладан тіле» деп жалпылама айтатындар да бар.

**Кеңес
ОРАЗБЕКҰЛЫ,**

**жазушы.
«Қанатты сөз
– қазына» кітабынан.**

Әділ БАЛТА
(1949-2009
жыл, Алматы)

Балалар жазушысы. 1973 жылы Қожелі педагогикалық училищесін бітірген. Көп жыл мұғалім болып қызмет еткен.

Кейін әл – Фараби атындағы ҚазМҰУ - ды сырттай бітірген. 1993 жылы Қазақстанға келіп, «Ұлан» газетінде қызмет істеген. 2006 жылдан өмірінің соңына дейін «Мөлдір бұлақ» журналында әдеби қызметкер болып қызмет етті. «Атамның жұлдызы», «Алданыш», «Інімнің өкпесі», «Тырнарлар келе жатыр» кітаптары жарық көрген. Қазақстан Журналистер одағының С. Ерубаев атындағы «Дарабоз» сыйлықтарының лауреаты. Балаларға арналған бірнеше жабық конкурстардың жүлдегері.

АЛМАС ҚЫЛЫШ, АҚЫМАҚ ХАН ЖӘНЕ ТАЗША БАЛА

Ертеде жауыздығы шексіз бір хан болыпты. Талай жанды жазықсыз қорлап, қан қақсатыпты. Ақ дегені алғыс, қара дегені қарғыс екен. Қол астындағы қара халық әділет іздеп зар илепті.

Ханның қайда жүрсе де жанынан тастамайтын, көзінің қарашығындай көретін өткір алмас қылышы бар екен.

Бір күні әлгі алмас қылыш байқаусызда ханның қолын кесіп кетіп, қанын судай ағызыпты. Ашуланған хан нөкерлері мен уәзірлерін жинап алып:

— Талай жыл жанымдағы сенімді жолдасым еді. Алмас қылышты тастай салуға көзім қияр емес. Кәне, бұған қандай жаза бар? - депті.

Уәзірлердің үлкені орнынан тұрып:

— Уа, құдіреті күшті хан ием, Сізге істеген ауыр күнәсі үшін оны он жыл қапас зынданға қамап, азаптау керек. Тот басып шіріп, өзі-ақ жоқ болады, - деп ханға тағзым етіпті.

Отырғандар бас уәзірдің сөзін бір ауыздан мақұлдапты.

Ханның қолы да жазылып, күнде серуен, күнде тоймен көңілді жүріп жатыпты. Көзді ашып-жұмғанша он жыл да өтіпті. Бір күні баяғы алмас қылышы есіне түскен хан:

— Барып көріндерші, - деп әмір етіпті.

Алмас қылыш сол күйінше қылпып тұр екен.

Ашуланған хан:

— Кәне, мұнан тезірек құтылудың жолын айтындар, әйтпесе осы қылышпен бастарыңды алам, - деп жанындағыларды қаһарлы көзімен ата қарапты.

Ақылшы қырық уәзірдің құты қашып, еңселері түсіп кетіпті.

— Құдіретті ханым, - деп бір кезде екінші уәзір жасқана орнынан тұрыпты. - Отқа әбден ұстап, суға салып көрейік. Қайтер екен?

Хан келісіпті. Алмас қылыш үш күн от ішінде, үш күн су астында жатса да өңін бермей, бұрынғы күйінде қылпып тұр екен.

Хан да, уәзірлері де енді не істерін білмей дағдарысыпты. Ақыры, олардан үміт үзген хан амалсыз халыққа:

— Кімде-кім менің қолымды кескен алмас қылышқа ойымнан шығатындай жаза тапса, ат басындай алтын берем. Жазасы ойымнан шықпаса, басын алам, - деп жар салдырыпты.

Небір қарны жуан билер де, әшейінде данышпансып, кеуде сокқан қасқа бас әкімдер де әрі ойланып, бері ойланып,

еш амал таппапты.

Күндердің бір күні үсті-басы алба-жұлба, көз ашқалы қой соңында жүрген Тазша бала ханның алдына келіп бас иіп, тағзым етіпті.

— Дат, тақсыр!

— Айтарың болса айт! - депті хан.

Тазша бала хан алдында жатқан таза құрыштан құйылған өткір алмас қылышқа қарап тұрып:

— Құдіретті хан ием! Бұның бірден-бір жазасы - асханаға беріп, қара жұмысқа салу, - депті.

Сөйтіп, алмас қылыш асханадан бір-ақ шығыпты. Аспазшылар онымен ет турап, сүйек шауыпты, қамыр кесіпті. Нендей ауыр жұмысқа салса да, алмас қылыш бұрынғы қалпынан қайтпайды. Қайта күннен-күнге шынығып, бұрынғыдан да жарқырай, шырайлана түседі.

Ашулы хан Тазша баланы алдына шақыртып алады.

— Мені алдағаның үшін енді сенің басыңды алам, — дейді хан.

Тазша бала саспайды.

— Уа, құдіретті хан ием! - дейді Тазша бала. - Сіздің алмас қылышыңыз еш қоспасы жоқ таза болаттан құйылған екен. «Алмас қылыш қап түбінде жатпайды» дегенді білуші ме едіңіз, болатты жаза кесіп, қорқытам деу — ақымақтық. Ол иілмейді, иілсе сынады. Оның бірден-бір жазасы — сындыру еді. Өйтуге көзім қимады да, аз да болса, халыққа пайдасы тисін деп, қара жұмысқа салғаным сол еді. Айтып болдым, ал енді не істесеңіз де ризамын, құрметті хан ием! - деп Тазша бала хан алдына бас иіпті.

Ойланып қалған хан Тазша баланы өлтіруге қолы бармай, ат басындай алтын сыйлап, шығарып салыпты.

Қолды болған көк шыбық

Еркін мен Жарас есік алдына алты шыбық отырғызды. Су алыс, шелектеп тасып құйды.

Арада он шақты күн өтті. Шыбық бүршік жарып келе жатты. Екеуі қайта - қайта барып көреді.

— Мынау - менің ағашым, - деді Жарас.

— Анау менікі...

Шыбықтарды әлдеқашан екеуі меншіктеп алған. Әкесі де балаларына дән риза.

— Екі жылдан кейін көлеңкесінде отырып шай ішесіңдер, - деп қояды.

Отбасын қуанышқа бөлеген соң шыбықтар бір түнде зым-зия болар деп кім ойлаған? Түбінен күрекпен қазып алып кетіпті. Сірә, есігінің алдына отырғызбақ болған ғой.

Еркін бірден кластасы Сейілғазыдан сезіктенді. Ақырындап жағалап келген. Көзіне оттай басылды. Өзінің шыбықтары. Қорасының ішінде тізіліп тұр. Қасында ит байлаулы. Сейілғазы көрінбейді.

— Адам емес екен! - деді Еркін күйіп кетіп.

Өткенде екеуінің төбелесіп қалғаны есіне түсті. Сейілғазы мұны «қалпақ» деді. Ашуы мұндай келмес. Жерге атып ұрған... Мұғалима апай келіп қалған. Әйтпесе...

— Отырғызған шыбықтарыңды жұлып тастаймын! - деген Сейілғазы ызаланып.

Айтқанын істепті. Бір жақсысы, жұлып тастамапты. Қорасының ішіне отырғызып қойыпты.

Бәрін әкесіне келіп айтқан.

— Ерегісіп қайтесің? - деген әкесі. - Не көп, тоғайда шыбық көп. Әкел де, қайта отырғыз.

Сөйтіп, Жарас екеуі тоғайға тағы кеткен... Алтау емес, он екісін әкелді. Сейілғазыға істеген қыры. Оның терегінен екі есе көп. Іші күйсе, тұз жаласын.

Інісі екеуі тағы да он екі шыбықты күтіп-баптауға кірісті. Әрине, судың алыстығы қинап тұр. Көп-көрім жер. Шелектеп тасып құяды. Жұмыстары бұрынғыдан екі есе көбейді. Бірақ қайтсе де шыдау керек.

Он шақты күннен кейін шыбықтар көктей бастады.

— Тағы да біреу ұрлап кетсе қайтеміз? - деді інісі Жарас. Еркін ойланып қалды.

— Кезекпен күзетте тұрамыз, - деді. — Бүгін мен тұрам. Ертең сен тұрасың. Екеуі осылай келіскен.

Еркін түні бойы ұйықтаған жоқ. Үйге бір кірді, бір шықты. Жұрттың бәрі ұйқыда. Жалғыз өзі ояу. Айды қызықтады. Жұлдыздарды қызықтады. Уақыт өтер емес. Өлдене тысыр етсе, жалт қарайды. Бір жағынан мұнысы да қызық. Әскерден оралған ағасы қызықты әңгімелер айтқан. Шекара күзетінде болыпты. Түні бойы көз ілмей шекараны күзетіпті. Ұйқысы келсе де, ұйықтамапты. Өйткені, жаман айтпай, жақсы жоқ, белгісіз жат пиғылды жау қастандық жасауы мүмкін. Әрине, Еркіннің қорғап отырғаны шекара емес, өзінің еңбегі, болашақ теректері... Сейілғазы сияқты жат пиғылды балалар қастандық жасауы мүмкін.

Түн тыныш өтті. Еркін парызынан құтылды. Ертеңіне інісі Жарас кезекшілікте тұрды.

Таңертең ерте сыртқа шыға берген. Дәліздің түкпірінен пыс-пыс еткен дыбыс естілді. Ұйқылы - ояу көзімен барлай қараған. Інісі - Жарас. Ескі құрақ көрпені төсеніп, киімдерімен қаннен-қаперсіз ұйқыны соғып жатыр. Әйтеуір, шыбықтар орнында екен. Інісіне қатты ренжіді.

Шай үстінде мұны әке-шешесіне айтып берген. Олар болса ұрсудың орнына ішек -сілелері қатып күліп жатыр.

— Сендерге бір ит алып бермесем, болмайды екен, - деді әкесі.

Әкесі айтқан сөзін сол күні - ақ орындады. Үлкен төбет әкелді. Жарас пен Еркінге тез - ақ үйренісіп кетті. Оны шыбықтардың қасына ұзын етіп байлап қойды. Он екі шыбық - он екі ағаш. Әлі - ақ есік алды тоғайға айналады. Қандай жақсы?! Мұғалима апайдың тілімен айтса, «Ағаш - өмір көркі». Ол көмірқышқыл газын жұтады, оттегіні бөліп шығарады. Ал әкесінше айтса, «Шаршап келіп, көлеңкесінде шай ішкен қандай жақсы?!» Сергіп шыға келесің.

ұрпағының есінде сақталады

Еліміздің барлық өңірлерінде 31 – мамыр саяси қуғын – сүргін құрбандарын еске алып, ескерткішіне гүл шоқтары қойылды.

Алаш ардақтылары деп, олардың әрқайсысының есімін мақтанышпен атап, рухына бас иеміз. Мағжан Жұмабаев, Шәкәрім Құдайбердіұлы, Жүсіпбек Аймауытов, Міржақып Дулатов, Ахмет Байтұрсынұлы, Әлихан Бөкейхан, Мұхаметжан Тынышбаев, Тұрар Рысқұлов сынды қайраткерлер қуғын – сүргін құрбаны болды. Есімі аталған есіл ерлер қатарында сталиндік репрессияға ұшыраған 70 мыңға жуық зиялы қауым жазықсыз жаламен атылды. Олардан бөлек жүз мыңдаған адам қамалды, Сібір айдалды.

1997 жылы 31 — мамыр еліміз бойынша Саяси қуғын-сүргін құрбандары күні болып жарияланды. Жылда ресми шара өткізіліп, ондаған адамдар құрбан болған жандарды еске алып, рухына Құран дұға бағыштайды.

Қарағанды ГУЛАГ - ының құрамына енгізілген бұл тозақ мекемесінің атауы да құлаққа тосын естілетін – АЛЖИР. Оны қазақ тілінде тарқатып айтқанда, «Отанын сатқандар әйелдерінің Ақмола лагері» деген сөз.

1937-1938 жылдары мұнда 20 мың әйел жазасын өтеді.

Зерттеушілер деректеріне сүйенсек, осы кезең аралығында Кеңес Одағының құрамында болған Қазақстанда 103 мың адам қуғын-сүргінге ұшыраған және 25 мың адам ату жазасына кесілген. Сол жылдары қазақстандық ғылым, мәдениет және саясат саласының зиялы қауым өкілдері атылған. Жалпы, 1930-1953 жылдар аралығында 40 миллионнан астам кеңес азаматтары репрессияға ұшыраған.

Еліміздің облыс орталықтарында ашаршылық, қуғын – сүргін құрбандарына арналған ескерткіш бар. Сол ескерткіштің бірі – Алматы облысы, Талғар ауданының Жаңалық ауылында орнатылған. 2018 жылы саяси қуғын – сүргін құрбандарына арналған музей осы ауылда ашылды.

Жаңалықтағы Ілияс Жансүгіров атындағы №37 мектептің директоры Жайсанбаева Дина Сапарғалиқызының рұқсатымен «Farabi shakirti» журналы оқырмандарымен музейге келіп, жазықсыз

жандарды үнсіз еске алдық. Музейдің қор сақтаушысы Идельбаева Толқын Қайратқызы, оқушыларға музей экспонаттары туралы асықпай әңгімелеп берді. Жаңалық ауылының маңына 4130 адам жерленген. Музей қабырғаларының қара тақталарына есімдері жазылған жандар туралы мәліметті мониторды іске қосып, алуға болады. Тізімде аталған азаматтардың барлығы да жылдар өте келе ақталды.

Музейді толық аралап, мәліметтермен танысқан соң, конференция залында оқушылар әсерлерімен бөлісті. 10 «А» сыныбының жетекшісі Асанова

Жарқын Қожамуратовна мен оқушылары Аяжан Бекжанқызы, Аружан Балақанова, Алғыс Тоқтасын, Мұхаммед Жылқыбай, Альмира Абдықадыр, Омар Дінмұхамед, Зарина Шакир, 8 «А» сынып оқушысы Каусар Каметай, Абай, Мұқағали өлеңдерін оқыды.

Музейдегі мәліметтерге байланысты ойларын тарих пәнінің мұғалімі Абишева Құралай Сапарбековна да ортаға салды.

Ақтандақтар жылдары құрбан болған жандар есімі ұрпақтары есінде ғасырлар бойы сақталатыны сөзсіз.

Ж.Кучукова

Суреттерді түсірген: @daryn_photo студиясы;
Айсұлу ДҮЙСЕНҚОЖАҚЫЗЫ,
10 «А» сыныбының оқушысы,
І.Жансүгіров атындағы орта мектеп.
Жаңалық ауылы,
Алматы облысы, Талғар ауданы.

«Мұғалім - зор тұлға, ол күннің күдіретті сәулесі іспетті»

Ғабит МҮСІРЕПОВ:

«Оқушы жастардың ең сенімді ұстазы, сыр жасырмай ашық айтатын адамы – мұғалім».

Адамзат баласы үшін анадан кейінгі тұлға – ұстаз. Біздің заманымыздан XI ғасыр бұрын ғұмыр кешкен әлемнің «Екінші ұстазы» атанған ғұлама, ғалым Әбу Насыр әл - Фараби бабамыздың өзі ұстазын қатты құрметтеген. Платонның шәкірті Аристотельдің еңбектерін зерттеп, өзіне ұстаз санаған. Аристотель (б.з.д. 384 – б.з.д. 322 жылдар) өмір сүрген грек философы.

«Ұстаз» сөзінің астарында мыңдаған білім мен ғылым, махаббат пен сүйіспеншілік жатқанын байқай бермейміз. Ұстаз болу кез келгеннің қолынан келе бермейді. Шәкірт тәрбиелеу, оны биікке жетелу, қанаттандыруға бар өмірін арнаған ұстаздан білім алып, қанаттанған шәкірттер қаншама!?

Алдындағы шәкіртінің қабілет – қарымын танып, оның шыңдалуына аянбай тер төгетін ұстазадырымыздың еңбегі өлшеусіз. Қашанда мәртебелі!

Әрбір көзі ашық адам сауатын ашу үшін ең бірінші ұстазға жүгінеді. Ал ұстаздың міндеті - ештеңеден хабары жоқ шәкіртіне білім беру. Сан ғасырлардан бері бала оқытып, тәрбиелеумен келе жатқан ұстазға арналған сансыз теңеулер, салиқалы пікірлер жаңа ғасырда да, одан кейінде тұлғалық бейнесін жоймақ емес. Әр таңның атысы мен әр күннің батысы өзінің емес, сіздің қамыңыз үшін қамығып жүретін әрбір ұстаз атаулы жандардың еңбегін ұлы демей не дейсіз.

Ғасыр ақыны Мұқағали Мақатаев айтқандай, мектепке тарыдай болып кірген күніңізден бастап мектеп қабырғасында сіздің еркерлігіңізді көтеретін де, қателіктеріңізді кешіретін де, сабақ бере отырып сүйіспеншілікке баурайтын да, махаббатқа тәрбиелейтін де, өмір сүрудің қыр - сырын ұқтырып, жақсыны үйретіп, жаманнан жирендіретін де ұстаздар қауымы. Таудай болып шыққан күніңізде де, талабыңызға тілекші болып отыратын, шәкірті түскен білім аламанында озып шығуына қолдау көрсететінде - ұстаз.

Ұстаздардың еңбегін ұлы ететін өздері емес, шәкірті. Білім нәрімен сусындатып, үйретуден талмаған ұстаздың сан жылдар бойғы еңбегінің жемісі – аяулы әрі білімді шәкірт. Бәйгеден оза шауып, мыңнан тұлпар, жүзден

жүйрік келген шәкірт үшін ұстаздың қуанышы сіз бен бізге елестетуге келмейтін сезім. Әр шәкіртінің алға басқан қадамына қуанып, балаша мәз болатын да ұстазың. Сырттай қарасаңыз, әр ұстаздың өзі – бала көңіл жан. Сабақты жақсы оқығаныңа риза болып, мақтау сөздерін аямайды.

Алғаш мектеп табалдырығын аттаған күні сізді құшақ жая қарсы алған аяулы жанның екінші анаңыздай болып кетерін сезініп көрдіңіз бе?! Әрине, жоқ. Бірақ әрбір күн өткен сайын жаныңыздан табылып, әр аптаның жеті күнінде жеті рет көрісіп, көңіл ұясына тұрақтап қалған ұстазға деген махаббат, құрмет пен сағыныш, ризашылық сезімі өлмек емес.

Мамандық көп. Бірақ мамандықтың түрлі болғаны маңызды емес, қанша мамандық болса да сізді маман қылатын тағы да ұстаз. Мейлі сіз ғалым болыңыз, жұлдыз, тіпті беделді азамат, президент болып кетсеңіз де сізді осы өмірге жетелеген, осы шыңға жетуге себепші болған ұстазды ұмытуға қақыңыз жоқ. Оның еңбегін сыйлау, оған құрмет көрсету сол адамға деген сый - сияпат емес, сіздің тәрбиелі, тәлімді тұлға болғаныңыз. «Адамның адамшылдығы жақсы ұстаздан», - деп Абай хәкім айтпақшы, әрбір ісіңіз жеңіске жетіп жатса, ең алдымен – аяулы ұстазымыздың, ұстазбен қатар отбасындағы ата – анамыздың үлесі деп айта аламыз.

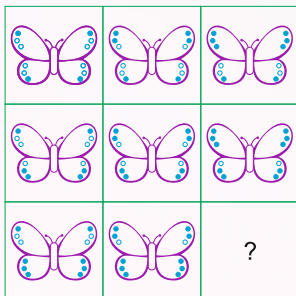
Осындай ұстаздардың бірі Әсет Бейсеуов атындағы орта мектептің директоры – Маханбатова Мира Бағарамовна, директордың орынбасарлары Карлығаш Абдижапаровна, Амина Серикбаевна, Қуралай Балабатыровна, Алтынай Мырзахметовна, Гульжан Кошкинбаевна, Багиля Дуйсенбаевна, Анвар Имаматдинович, педагог - ұйымдастырушы Дархан Оралбекұлы, әлеуметтік педагог Құралай Қуатғалиевна, мектебіміздің психологтары Бахтигул Сабитовна мен Баян Абсадықовна сынды ұстаздарымыз деп кеуде толтыра айта аламыз.

Сіздерді шәкірттеріңіз үнемі құрметтеп, есімдеріңізді мақтанышпен атаймыз!

Ринат АХНИЯЗҰЛЫ,
Әсет Бейсеуов атындағы орта мектеп Президенті.
Алматы облысы, Жамбыл ауданы,
Қарғалы ауылы

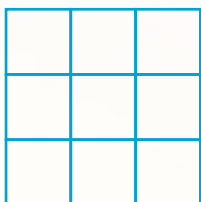

1. Төмендегі фигуралар белгілі бір заңдылықпен орналасқан. Сұрақ белгісінің орнына сәйкес келетін фигураны табыңыз.

- A) B)
- C) D)
- E)

2. Төмендегі фигурда неше квадрат бар?

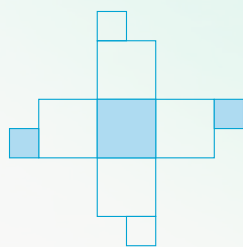
- A) 12
B) 13
C) 14
D) 15
E) 16

3. Төменде шырпылардан құралған адымдар берілген. 8-ші адымда неше шырпы қолданылады?

- A) 16
B) 18
C) 20
D) 22
E) 24

4.

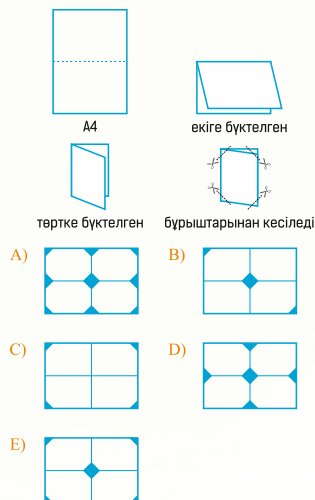
Жоғарыдағы қағазды сызық бойымен бүктегенде төмендегі фигуралардың қайсысы шығатынын табыңыз.

- A) B)
- C) D)
- E)

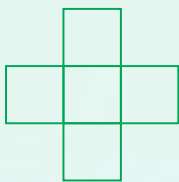
5. Берік, Серік, Фархад, Жанат және Марат есімді оқушылардың әртүрлі мөлшерде ақшалары бар. Жанаттың да Беріктің де ақшасы Фархадтың ақшасынан көп емес. Берік және Серіктің ақшасы Мараттың ақшасынан көбірек. Жанаттың ақшасы Мараттың ақшасынан көбірек, бірақ Беріктің ақшасынан аз. Ең аз ақша кімде?

- A) Берік
B) Серік
C) Фархад
D) Марат
E) Жанат

6. Бір А4 өлшемді қағаз төмендегі суреттегідей бүктеліп, соңында кесіледі. Сол қағазды жазғанда қандай фигура шығады?

7.

1,8,14,7 және 13 сандарын берілген суретте тігінен және көлденеңінен сандардың қосындылары бірдей болатындай етіп орналастырыңыз және қосындысының мүмкін болған ең үлкен мәнін табыңыз.

- A) 20
- B) 24
- C) 26
- D) 28
- E) 18

8.

$$\begin{array}{r} \text{KKL} \\ \times \quad \text{L} \\ \hline \text{1KKM} \end{array}$$

Жоғарыда берілген көбейту амалындағы

K, L және M әріптері бір-бірінен өзгеше цифрлар болса, **K+L+M өрнегінің мәнін табыңыз.**

- A) 13
- B) 18
- C) 15
- D) 16
- E) 45

9. Төмендегі сандар белгілі бір заңдылыққа байланысты орналастырылған. Олай болса сұрақ белгісінің орнына сәйкес келетін санды табыңыз.

7	3	8	6	2	10	4	2
	5		7		6		?

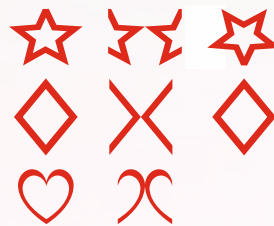
- A) 1
- B) 3
- C) 5
- D) 7
- E) 9

10. Арманның 5 литрлік және екі 3 литрлік шелектері бар. Арман осы шелектермен ең кем дегенде неше литр су қолданып, шелекке 4 литр су толтыра алады?

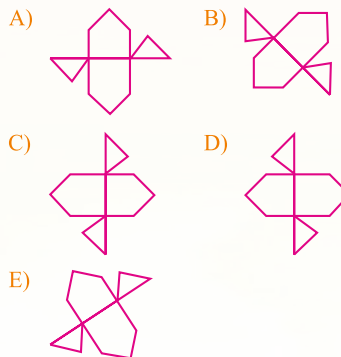
- A) 8 л
- B) 6 л
- C) 10 л
- D) 14 л
- E) 15 л

11. Сұрақ белгісінің орнына сәйкес келетін жауапты белгілеңіз.

- A)
- B)
- C)
- D)
- E)

12. Өзгеше фигураны табыңыз.

Дайындаған: АБУТАЛИЕВ Диас

2022 жылдың 4- сәуір айындағы логикалық есептердің дұрыс жауаптары:

- 1) C; 2) A; 3) D; 4) A; 5) C; 6) C; 7) D; 8) B; 9) D; 10) E; 11) B.

Кітапхана – рухани қазына ордасы

Кітапханада өткізілген әр шара жастардың Ана тілімізге деген құрметін арттырады, кітап оқуға деген ынтасын шыңдайды

Алматы құрылыс және халықтық кәсіпшілігі колледжі «ГлавАлматострой» трестінің базасында 1956 жылғы қыркүйекте «№23 құрылыс мектебі» ретінде, 1962 жылдан бастап – «№46 ГПТУ», 1984 жылдан бастап – «№14 СПТУ», 2005 жылғы мамырдан бастап – «№7 кәсіптік мектеп», 2008 жылғы шілде айынан бастап - №7 кәсіптік лицей ретінде ашылды. 2013 жылы ақпаннан бастап «Алматы құрылыс және халық кәсіпшілігі колледжі» КМҚК деп аталады.

Бүгінгі таңда білім беру саласындағы қатаң бәсекелестікке қарамастан, Алматы құрылыс және халық кәсіпшілігі колледжі Республикадағы ең үздік колледждердің бірінің қатарында. Инновациялық идеялар мен игі бастамалардың бесігі болып қала береді. Колледжді іскер басшы, директор ЖАМАНГОЗОВ Камал Амиргалиұлы басқарады.

Оқу орнының қуатты материалдық - техникалық базасы бар. Оқу кабинеттері мен шеберханалар техникалық оқыту құралдарымен, оқу - әдістемелік құжаттамалармен, көрнекі құралдармен, электрондық оқулықтармен және әдебиеттермен жабдықталған және жабдықталмақ. Біздің колледж құрылыс кәсіпорындары үшін, Автомобиль көлігіне техникалық қызмет көрсету станциялары үшін, Ағаш өңдеу кәсіпорындары және Алматы қаласы мен Республиканың музыкалық аспаптарын дайындау шеберханалары үшін білікті кадрлар даярлауды жүзеге асырады.

Aksin - бұл теориялық және өндірістік оқыту, өндірістік тәжірибе ғана емес, сонымен қатар спорттық секцияларда, көркемөнерпаздар мен техникалық шығармашылық үйірмелерінде, поэзия клубында да мазмұнды тәрбие жұмысы. Бұл түрлі іс - шаралар: спорттық жарыстар, концерттер, ток - шоулар, кездесулер. Колледждің мәдени өмірі бай және алуан түрлі.

Бүгінде колледжде «Көңілашар» халық аспаптар оркестрі, «Жас шебер» ұлттық аспаптар ансамблі колледждегі өнерлі жастардан құралған. Дене шынықтыруды насихаттауға және дамытуға көп көңіл бөлінеді. Алматы құрылыс және халық кәсіпшілігі колледжі өзіне тиесілі міндетін абыроймен атқарауда. Әрқашан елдің қоғамдық өмірінің орталығында, білім, мәдениет және гуманитарлық құндылықтардың тасымалдаушысы болып табылады. Негізі қаланған күннен бастап колледждің атмосферасы жоғары рухпен және терең іліммен, білімге деген құштарлықпен және ойдың батылдығымен, өзара түсіністікпен және жеке тұлғаға деген үлкен құрметпен өрбиді.

Сан алуан мамандық иелері үшін ең көп уақытын өткізетін, студенттердің жандүниесіне рухани байлық сәулесін шашатын орын – кітапхана.

Бір қарағанда, «Ғимараттар мен құрылымдарды салу және пайдалану», «Автокөліктерге техникалық қызмет көрсету, жөндеу және пайдалану», «Дәнекерлеу ісі (Электр газымен пісіруші)», «Сәндік - қолданбалы және халықтық кәсіпшілік» бойынша білім алатын студенттерімізге кітапханада өткізілетін шаралар өте қызықты. Әр студент кітапхана қызметкерлері ұйымдастыратын мәдени шараларға барынша қатысуға тырысады.

Колледж аудиториясында негізгі мамандығының қыр - сырына қанықса, аталған шаралар арқылы студент өзінің рухани жан дүниесін байытады. Кітапханада өткізілген әр шара жастардың Ана тілімізге деген құрметін арттырады, кітап оқуға деген ынтасын шыңдайды. Айталық, кітапханада, Әр жыл сайын дәстүрлі түрде оқу жылының басында 1 - курс студенттеріне арналған

«Кітапханалық сабақтар» оқуы дәстүрлі түрде өткізіледі. Сабақ барысында студенттерді «Кітапхананы пайдалану ережесімен», кітап қорымен, каталогтармен жұмыс істеу, кітап көрмелерінің мазмұнымен танысу, мерзімдік басылымдар туралы, кітапханаға тіркелу тәртібі, қызмет көрсету түрлерімен жоспарлы түрде кестеге сәйкес өткізіледі.

— Кітапхана да колледж тарихымен бірге келеді. Колледж ашылған күні алғашқы студенттер келіп оқулық, оқулыққа қосымша әдістемелік құралдар жаздырып алған кітапханаға 66 жыл толып отыр. Жоғарыда кітапханада өткен шаралардың санаулы ғанасын атап өттік. Колледж кітапханасының оқырмандары арасында атқарып келе жатқан кітапхана меңгерушісі Жанахметова Гүлнара Жанатқызының еңбегі өлшеусіз деп бағалауға болады. Өз ісінің шебері мамандығына адал жан. Жастарға ұлттық тәрбие құндылықтарын көркем әдебиет арқылы, ақпарат құралдарында жарияланған құнды мағлұматтар арқылы жеткізудегі рухани ұстаз деуге әбден лайық, - деген оқытушылардың пікірі шын мәнінде адам баласына жаңа биіктерді бағындыруға құлшындырады.

Колледжде білім алып келе жатқан әр студенттің кәсіби біліктілігімен қатар шығармашылық қабілетінің шыңдалуын ойлап, олардың кез келгенін шараларға қатысуына жетекші бола алатын тұлға. Кітапхананың жұмыс жоспарына сәйкес оқырмандардың рухани байлықтарын әдебиет оқу арқылы жеткізу мақсатында еліміздің ақын - жазушыларының шығармаларын насихаттауда түрлі тақырыптарға арналған инновациялық, көпшілік шараларды атап айтуға болады. Тілдер мерекесі қарсаңында «Ана тілі ұлт болашағы» атты, студенттердің кәсібін игеруге арналған, жаңа кітаптар таныстырылым көрмелері жиі ұйымдастырылды.

Жастарға қазақ халқының салт - дәстүрі мен әдет - ғұрпының тәрбиелік мәнін ұғындыру бағытында, жастардың бойына адамгершілік қасиеттерін қалыптастыру мақсатымен «Елдің елдігін сақтайтын - тарихы, әдебиеті, салт – дәстүрі» тақырыбындағы кітап көрмелерінің студентке берер рухани тәрбиесі мол.

Кітапханада кітап мәртебесін көтерумен қатар кітапхана қорын жаңа ғылыми басылымдармен, Республикалық және жергілікті газет - журналдармен толықтырып отырылады, және келіп түскен баспасөз басылымдарын насихаттауда ай сайын шолу өткізіледі. Колледжде білім алып келе жатқан әр студенттің кәсіби біліктілігімен қатар шығармашылық қабілетінің шыңдалуын ойлап, олардың кез келгенін шараларға қатысуына жетекші бола алатын тұлға – оқытушыдан кейінгі кітапханашы. Сырт көзге жұмысы байқалмағанымен, кітапхана іші – қазына байлық, жоспарлы шаралары саналуан.

**ЖАНАХМЕТОВА Гүлнар
Жанатқызы,
кітапхана меңгерушісі.
Алматы**

Қазақ биі - ұлттық сахна өнері

Мұхтар ӘУЕЗОВ:

«Біздің қазақ халқы дарынды, өнерпаз халық, ән, күй деген мұрамызда шек жоқ. Ал бұл қазақ халқынан қалған биден мұра өте аз. Жаңа ұрпақ осы биді қолға алғаны жөн. Менің байқауымша осы өнерге талпынып жүрген Шара сияқты жастар бар көрінеді. Одан бір нәрсе шығатын түрі бар. Ал қай өнерді алсақ та, опера болсын, музыка театры болсын, оның бәрі бисіз болмайды».

«Шолпан жұлдыздары» би ансамблінің бишілері Халықаралық өнер сайыстарының жеңімпаздары

Би - сахна ажары. Менің жетекшілігімдегі "Шолпан жұлдыздары" би ансамблінің бишілері ұлттық би өнерін жасөспірімдер мен жастар арасында кеңінен танытып келеді. Халықаралық хореографиялық "Танцуй всей душой" Бас жүлде иегерлері, Халықаралық "Танцевальный фейерверк" би чемпионатының Бас жүлде иегерлері, Республикалық хореографиялық "Ақ шағала" конкурсының Бас жүлде иегерлері. Республикалық "Ғұмырдария" конкурсының Бас жүлде иегерлері марапаттарына ие болды. Адам баласы қандай да бір кәсіби биіктікті бағындыру үшін шаршамай, ерінбей, қалаған ісін кейінге қалдырмай еңбектенуі қажет. Сонда ғана алдына қойған мақсатына жетеді. Мен 23 жылдан бері қазақ қыздарына әсемдік сыйлайтын бишілерді дайындаудамын.

Би ансамблі жастары өте еңбекқор. Би өнеріне кейінгі кездері көңіл бөлініп, байқаулар жиі ұйымдастырылуда. Әр байқаудың өз талабы бар. Оның үдесінен шығу үшін ізденіс керек. Би – қазақ музыкасы негізінде құрылады. Заман ілгерілеген сайын музыканың әрленуі аспаптар үнімен араласып жатады. Әр дыбысты дұрыс қабылдап, би қимылын соған орай келтіру той биінен өзгеше. Биші – музыкамен бірге біте қайнап, әннің ажарын ашатын сахна өнерпазы. Қазақ биі – бишінің қозғалысы мен дене қимылы арқылы көркем образды бейнелейтін, ұлттық сахна өнері. Қазақтың халықтық би өнері ерте заманнан қалыптасқан, халқымыздың аса бай ауыз әдебиетімен, ән-күйлерімен, дәстүрлі тұрмыс салтымен біте қайнасып келе жатқан ел мұрасы болып табылады.

Жаңа заман сахнасында, соның ішінде әлемдік деңгейде би сахнаның ажары десек, пікірімізді кез келген әншінің әні, бейнебаяндары бисіз түсірілмейді. Би - балабақша мен мектеп сахнасында жас өнерпаздар концертіне әр береді. Қазақ билері кәдімгі және маскарадты, жалғыз, екі есе немесе топтық билерге бөлінеді. Көңілді, жанды, әзіл - сықақ билері бар. Бидің өзіне тән ерекшеліктері - орындау экспрессивтілігі, қозғалыстың айқындығы, иықтың қозғалғыштығы, буындардың «ойыны», корпустың кернеулігі мен жинақтылығы, бишіге күрделі акробатикалық тәсілдерді қосуға мүмкіндік беретін икемділік. «Қамажай», «Маусымжан», «Қаражорға», «Келіншек», «Өрмек биі», «Ортеке», «Тепеңкөк», «Қоян-бүркіт» «Айжан қыз», «Садақ

биі», «Шолпы биі», «Қоян биі», «Аю биі», «Насыбайшы», «Асау ат», «Бура биі», «Бүркіт биі», «Құр биі», «Құсбегі», «Киіз басу», «Тырна биі» көне билері әлі де қазақ сахнасынан түскен емес.

Би өнері туралы айтқанда, жетекшісі – хореограф деп аталады. Хореограф тұла бойы тұнған сұлулық поэзиялы адам. Хореография (грек. choreia — би, grapho — жазамын) шартты белгілер жүйесі арқылы би қимылдарын жазу. Би қимылдарын жазып алу тарихы

ежелгі дәуірден (мысырлықтар, римдіктер,) басталды. Алғаш рет "Хореография" терминін француз би үйретушісі Р.О. Фейе ("Хореография немесе би жазу өнері..." атты кітаптың авторы, 1700 жылдары) енгізді. XIX - ғасырдың аяғы мен XX - ғасырдың басында хореография термині би өнеріне қолданылатын болды.

ЕСЕНТАЕВА Шолпан Умирбековна,

«Шолпан жұлдыздары» би ансамблінің жетекшісі.
Хореограф. Қалалық, Республикалық,
Халықаралық конкурстың жүлдегері.
«Үздік мұғалім», «За вклад в развитие образования»
төсбелгілерінің иегері. «Лучшие люди в образовании»
энциклопедиясына шыққан ұстаз.

Шет тілін меңгерудің маңыздылығы

“Ұлттың тілі — сол ұлттың жаны, жан - дүниесі. Ол жүректі соқтыртып тұрған қан тамыры сияқты. Егерде қан тамыры жабылып қалса, жүрек те соғуын тоқтатпай ма?”

Мұхтар Әуезов, жазушы

Қадыр Мырза Әлі

«Ана тілің – арың бұл,

Ұятың боп тұр бетте.

Өзге тілдің бәрін біл,

Өз тіліңді құрметте!» – деп әр адам бала жастан, мектеп кезінен шет тілін үйренгенін құптай отырып, өзінің туған Ана тілін қадірлеп, құрметтегені абзал екенін нақтылап, міндет етіп қойған.

Тіл – қай ұлтта, қай елде болса да қастерлі, құдіретті. Ол әрбір адамға ана сүтімен бірге еніп, қалыптасады. Тіл байлығы - әрбір елдің ұлттық мақтанышы. Ол атадан балаға мирас болып қалып отыратын баға жетпес мұра. Демек, әр адам ана тілін көзінің қарашығындай қорғауға, оның орынсыз шұбарлануының қандайына болса да қарсы тұруы тиіс. Елін, жерін сүйген әрбір азаматтың көкірегінде ана тіліне деген сүйіспеншілігінің мақтаныш сезімі болуы керек. Себебі, қазақ тілі – Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі.

Біздің мемлекетімізде қазақ тілімен қатар ағылшын, неміс, француз, түрік басқа да тілдері мектеп бағдарламасы арқылы үйретіледі. Соған қарамастан бүгін таңда ағылшын тіліне басымдық берілуде. Ағылшын тілі (ағылш. English, English language) - Үндіеуропа тілдері жанұясының батыс герман тобына жататын тіл. Ағылшын тілі ежелгі тіл болып есептеледі. Ағылшын тілі — халықаралық тіл (де-факто - лингва франка). Әлемдегі ең көп тараған, әрі қытай мен испан тілінен кейінгі халық саны бойынша ана тілі ретінде ең көп пайдаланылатын тіл. Ағылшын тілі пәні арқылы елжандылыққа бағытталған тұлғаны қалыптастыруға бағытталған тәсіл. Оқытудың инновациялық формаларын қолдану іскер және рөлдік ойындар, диспут сабақ, экскурсия, мультимедиялық сабақтар; елжандылық және басқа да тәрбие бағыттарының бірлігі. Айталық, адамгершілік, эстетикалық тәрбие мен еңбекке баулу әдістерін қолдану арқылы жеке тұлғаны тәрбиелеу.

Оқушылардың көпшілігі ағылшын тілін оқуға үлкен қызығушылықпен кіріседі. Олар ағылшын тілінде қалай сөйлейтінін естігісі және сөйлегісі келеді. Бастапқы кезеңде аз сөздерді ғана айтса да, соған қуанады. Олар амандасып, қоштасып үйренеді, заттардың атауларын білгісі келеді. Мұғалім осы кезде олардың тілін тыңдап, қолдап, дамытып отыруы қажет. Қарым - қатынас екі жақты болуы керек, ол тындай білуге, сұрай білуге үйретеді. Мәдениетті сөйлей білуге шет тілі арқылы қол жеткізуге болады. Оқушылар оқуға үйренеді, кітап оқи білудің тәрбиелік маңызы зор. Ағылшын тілінде оқуды үйрету оқу мәдениетін қалыптастырды. Сондай – ақ, мәнерлеп оқу да оқушының мәдениеттілігін көрсетеді. Оқу арқылы интеллектуалды еңбекті де дамытуға болады.

Балаларды оқи білуге, ақыл - ой еңбегінің тәсілдеріне үйрету керек, ол жазбаша және ауызша жаттығулар жасау үшін қажет. Оқушылар оқулықты, сөздікті және анықтамалықтарды пайдалана білуі керек, оқулық белгілерін түсіне білуі керек. Дамыту мақсаттары оқушылардың сезім, қозғалыс, ақыл - ой, ерік - жігерін дамыту арқылы жүзеге асыруға болады. Даму тек қана ойлаумен байланысты емес.

Оқу - ұйымдастыру білігі мен дағдысын қалыптастыру дамытушылық мақсаттардың негізі болып табылады. Себебі, оқушының тіл білімі деңгейін жоғарлату және сол тілде ойлауды дамыту - тіл білімін дамытудың басты мақсаты. Бұл пәнді оқытуда оқушылар шет тіліндегі атаулармен, құбылыстарымен танысады. Танысу ауызша және жазбаша түрде жүреді. Осы екі түрді меңгеру шет тілін игерудің тәжірибелік мақсаты болып табылады. Яғни, оқушы шет тілін ауызша және жазбаша түрде пайдалана білуі тиіс.

МАХАМБЕТЖАНОВА Меруерт Абайхановна,
Жамбыл облысы, Т.Рысқұлов ауданы,
Т.Рысқұлов мектеп - лицейі
ағылшын тілі пәнінің мұғалімі.

Дереккөзі:

Уикипедия - ашық энциклопедиясы;
Рогова Г.В., Верещагина М. «Методика обучения
английскому языку»
М., «Просвещение» - 2000

«Біздің өміріміздегі ГТО»

Генетикалық түрлендірілген организмдер (ГТО) – Тамақ өнімдері, сондай - ақ гендік инженерия көмегімен жасалған тірі организмдер.

Гендік модификация технологиялары ауыл шаруашылығында кеңінен қолданылады. [1] ГТО құру идеясы қандай болды? Жауап қарапайым, кез - келген түр, оның ішінде адам да экспоненциалды түрде көбейе алатындығын біледі, сәйкесінше өмір мен медицинаның қазіргі деңгейімен, туу деңгейінің жоғарылауымен, азық - түлікке деген сұраныс сөзсіз артады. Бүкіл жер бетіндегі үлкен халықты тамақтандыру керек. Егістік аумақтарды барынша пайдалану керек, және, әрине, ешкім оның егінін зиянкестерге алғысы келмейді. Сіз жауап беру қиын емес, көптеген пестицидтер бар, бірақ жәндіктер оларға бейімделеді, тіпті зиянкестермен күресуге де қабілетсіз.

Содан кейін гендік инженерия мәселесі шешілді. ГТО өсімдіктері жоғары өнімділікке ие және зиянкестерге төзімді. Дұрыс тамақтану проблемасы - адамның алдында тұрған басты проблемалардың бірі. Тақырыптың өзектілігі даусыз. Қазір ГТО мәселесі ғалымдарды ғана емес, қарапайым тұтынушыларды да алаңдатады. ГТО біздің өмірімізде жиі кездеседі және қазіргі ғылымның осы өнімдері туралы көбірек білуге деген ұмтылыс табиғи түрде пайда болды. Фастфуд желісі тез дамып келеді, денсаулыққа қауіпті өнімдер. Фастфуд - өте тез әрі кең қолданылатын тағамдардың бірі. «Фастфуд» термині тағам деген мағынада қолданылады және бұл тағам тез дайындалады, ал бұл тұтынушыға өте қолайлы. Соған қарамастан, қазіргі уақытта шаурма, сэндвичтер, чебуректер, пицца, чипсы, қуырылған картоп және түрлі газдалған сусындар көп, бірақ олардың сапасы мен құрамында не бар екен? Жоғарыда аталған барлық тағамдар фастфуд қатарына кіреді. Осындай тағамдармен тамақтанатын адамдар осыны тиімді, ал тамақ пісіруге уақыттың жетіспеушілігіне байланысты, кейбіреулері өздерінің қалаулары бойынша тамақтанады. Тамақтың зиянды екенін, екінің - бірі ойлай бермейді, білгендердің өзі қуырылған картоптың қытырлағанын газды сусын кока – коламен шөлін басады. Әсіресе тамақтану

саласында ең алдымен фастфуд пайдаланушыларының негізгі жастар болып табылатыны өкінішті. [2]

Біздің басты міндетіміз - ГТО артықшылықтары мен кемшіліктері кестесін қолдана отырып, халыққа толық хабарландырып, генетикалық түрлендірілген ағзалары бар тамақ өнімдерін таңдауға адамдардың дұрыс көзқарасын қалыптастыру. Әр адам өзі үшін ГТО өнімдерін жеуге бола ма, жоқ па, соны таңдауға құқылы. Мұндай өнімдердің әрбір тұтынушысы ГТО-ның бар екендігі туралы хабардар, оларды сатып алу туралы өз бетінше шешім қабылдайды.

Денсаулыққа дәл осы химикаттар ағзамызға зиянын тигізіп жатуы мүмкін. Сол себепті де, біз жаңа технологияларды қолданып, сол арқылы өнімділікті, өндірісті ұлғайта отырып, бір мезгілде бақылауды да қамтамасыз еткеніміз дұрыс сияқты. Өнімдеріміз өз елімізде өндірілетін болса, оның сапасы мен құрамы көңілге қонарлықтай болар еді, ал сырттан әкелініп жатқан өнімдердің қандай екенін, гендік модификацияға қаншалықты түскенін біле бермейміз.

Сіз қандай тағамдардың генетикалық модификациялануы мүмкін екенін біліп, мұндай өнімдерді диетаның азайтуға немесе толығымен алып тастауға тырысуыңыз керек. Біздің аналарымыз бен әжелеріміз үшін ГТО жаңа нәрсе және олар оған сақтықпен қарайды, ал біздің балалар одан қорықпайды. Ғалымдардың пікірінше, ГТО ағзаға ешқандай қауіп төндірмейді. Деседе біздің өмірімізде қолдану нәтижелері әлі толық зерттелген жоқ. Сол себепті, әр адам денсаулығын ойласа, құрғақ тағамдарды пайдаланбағаны жөн. Таңдау сіздікі...

НҮРМҰХАН Айжан Сейсенқызы,
№15 гимназияның биология пәні мұғалімі
Алмалы ауданы, Алматы қаласы

[3] *Пайдаланылған әдебиеттер тізімі: 1. Genetically Engineered Crops: Experiences and Prospects. - The National Academies Press, 2016. - P. 420. - ISBN 978-0-309-43735-6. 1. mirsovetov.ru 2. om-planet.com*

Ғасыр даналарының мейірімділік туралы ғибраты

Мейірімділік - адамның өзге біреуге жылылығын, ізгі ниеті мен лебізін білдіру көрінісі. Мейірімділік адамдар арасындағы сыйластық, кең пейілділік, жанашырлық, ізгі ниет секілді қасиеттерге негізделеді. Мейірімділік адамның жоғары адамгершілік белгісі ретінде оның бүкіл тыныс-тіршілігін, жан дүниесін жадырататын, шат-шадыман тіршілігі үшін қажетті аса маңызды қасиеттің бірі болып саналады.

Қазақтың дәстүрлі әдеп жүйесінде мейірімділік адамдар арасындағы адамгершілік, ізгілік пен ізеттілік, имандылық пен инабаттылық секілді асыл қасиеттермен үндестік тапқан.

Ж.Баласағұн:

«Кір тигізбей ұста ойыңның өресін,
мейірім етсең — мейірімділік көресің».

Шәкерім:

«Мейірімділік, махаббат, қайырымдылық, адалдық секілді ақ жүректен шығады».

Генри Джеймс:

«Адам өмірінде маңызды үш нәрсе бар: біріншісі – мейірімді болу; екіншісі – мейірімді болу; үшіншісі – мейірімді болу».

Уильям Артур Уорд:

«Жылы күлкі - мейірімділіктің әмбебап тілі».

Конфуций:

«Мейірімділікпен әрекет ет, бірақ алғыс күтпе».

Теодор Исаак Рубин:

«Жақсылық даналықтан маңызды, оны білу – даналық бастау».

Рой Т. Беннетт:

«Біз басқа адамдардың жақсы жақтарын көре білген кезде өмір оңайырақ және әдемі болады».

Халил Гибран:

«Нәзіктік пен мейірімділік - әлсіздік пен үмітсіздіктің белгісі емес, күш пен жігердің көрінісі».

Парамаханса Йогананда:

«Жақсылық – жан, отбасы, ұлттар арасындағы барлық қабырғаларды ерітетін нұр».

Джозеф Б. Виртлин:

«Мейірімділік - ұлылықтың мәні және мен білетін ең асыл ерлер мен әйелдердің негізгі сипаты».

Криста Типпетт:

«Мейірімділік - барлық ұлы қасиеттердің күнделікті қосымша өнімі».

Публилиус Сирус:

«Сіз күшпен жасай алмайтын нәрсені мейірімділікпен жасай аласыз».

Коби Смулдерс:

«Менің ойымша, мейірімділік - бұл бізді аздап қалдырады - адамдар өздеріне көбірек берілген».

Дереккөз: «100 ең жақсы мейірімділік туралы дәйексөздер мен сөздер».

Жастар таңдауы

Биыл мектеп бітірген оқырмандарымыз арасында мамандық таңдауға байланысты сауалдамалар жүргізілген еді. Мамандықтың түрі өте көп. Олардың барлығы да ертеден келе жатыр. Сол мамандықтар қатарына жаңа заман талабындағы мамандықтар да қосылуда. Төменде түлектер таңдаған болашаққа өте қажет мамандықтар туралы қысқаша мәлімет бермекіміз.

Мамандық - қызметкердің кәсіп шегіндегі қызметінің нақты саласы. Ол лауазымнан өзгеше түрде белгілі бір білімді және арнаулы түрде оқып - үйрену немесе жұмыс тәжірибесін жинақтау барысында алған еңбек машықтарын талап ететін еңбек қызметінің тегін сипаттайды. Лауазымдық міндеттердің шеңберін айқындайды. Мамандық қызметкер еңбегінің бүкіл шеңберін қамтығанда ол кәсіп ұғымына сай келеді.

Мамандық - адамнан арнаулы білім, еңбек дағдылары мен іскерлікті талап ететін еңбек іс - әрекетінің түрі.

Инженерлер - қазірдің өзінде көп елдерде өте тәжірибелі инженерлердің жетіспеушілігі байқалады. Елдің өндіріс пен техника саласы заманауи технологиялардың дамуында бұл мамандардың орны ерекше.

IT саласының мамандары - бұл саланың адамдары біздің өмірімізге өте көлемді тамырын жайып үлгерді. Кез келген салада бұл мамандықтар сұранысқа ие.

Нанотехнология саласының мамандары - әлемдік эксперттердің болжауына, нанотехнология саласы

болашақта ғарыш, машина жасау, тамақ өндірісі, медицина сияқты ірі салаларда қажеттілігі туындамақ.

Электроника және биотехнология мамандар - бұл сала әлемдік деңгейде дамып келеді. Болашақта жаңа қуат көздері, электроникалық жаңалықтар мен жүйелер, молекулалық медицинада, басқа да салалар сұраныс ие мамандық.

Маркетологтар - жұмыс басқару, бизнес, шаруашылық, тіпті мемлекеттік жүйеге өте қажетті болған, болып жатыр және бола бермек. Болашақта өндіруші мен тұтынушының ортасындағы ортақ көзқарастармен тығыз жұмыс жасап жетістікке жетуде бұл мамандардың ерекше орны болатыны сөзсіз.

Қызмет көрсету бойынша мамандар - уақыт өткен сайын қызмет көрсету бойынша сапаның жақсарғаны олар үшін ең басты нәрселерден бірі. Бұл саланың бірі – қазіргі e-gov – электронды үкімет қызметінің мамандарын айтар едік.

Логистер - Мемлекетті әлемдік нарықпен интеграция жасауда бұл мамандардың қажеттілігі айқын көрінеді. Өнімдерді шетке шығару мен ішке кіргізуде, халықаралық және ішкі тұтынушылар іздеуді жоғарғы сапада атқаратын мамандықты таңдаған оқырмандарымыз болашақта ұтылмайды.

Экологтар - қалалар үлкейіп, өндірістер көбейген соң әрине, өте үлкен экологиялық мәселелер пайда болуда. Оларды шешу үшін жоғарғы дәрежелі мамандар қажет - ақ. Үлкен қалалардағы кептелістер, табиғат тазалығы мен адам өмірінің ұзаруы бойынша экологтардың жоғары үлесі болады деп күтілуде

Дәрігерлер - адам адам болғалы бері ол — ауырады, өміріне қауіптенеді. Бұл процесс тіршілік біткенше жалғасатыны сөзсіз. Сондықтан дәрігерлерге нан мен суға зар болар күннің ауылы өте алыс десек те болар.

Химиктер - мұнай сарқылатын өндіріс көзі болғандықтан, болашақтағы химиктердің негізгі міндеті альтернативті өндіріс пен энергия көздерін табуда болып тұр. Жас буын қолына диплом алған соң осы салаға келсе, еліміздің мұнай саласының ілгерілеуіне үлесін қосады деп сенеміз.

Терең және іргелі білім бастауышта қаланады

Мектепте бастауыш сыныпты оқытуға бел байлаған ұстаздың жауапкершілігі басқа пән мұғалімдеріне қарағанда екі есе жоғары. Олай дейтінім, сыныпқа балабақшадан, балабақшаға бармаса, ата – анасы үйден дайындаған бүлдіршіндерді оқытамыз. Тәрбие негізін қалаймыз. Әр шәкіртпен жеке қабілетіне қарай тапсырмалар беріледі. Сыныптағы барлық оқушыны сабаққа қатыстыруға тырысамыз. Бүгінгі заман талабына орай, оқыту бағдарламалары да күрделі. Бағдарлама талаптарын игеруде баланы ата – анамен бірге оқытуға тура келеді. Күнде өтілетін дәрісті бірінші сыныптықтар толық, әрі дұрыс меңгеруі үшін ұстаз да үнемі ізденісте болуы шарт.

Мектеп табалдырығын енді ғана аттап, бастауыш сыныптың алғашқы сыныбына келген оқушыларға ұстаз бен шәкірт арасындағы қарым – қатынасты түсіндіремін. Сыныпқа кіргенде, әр оқушы өзінің орнына отыруы қажеттілігі, ұстаз сабақ түсіндіргенде, сөзді бөлмеуі айтылады. Тәжірибеде, бірінші сынып балалары әлі де оң – солын толық тани алмайтын жастағы балалар. Яғни, сабақ тәртібі, мектеп ережелерін сақтау, жасы үлкен балалардың өздеріне әлімжеттік жасамауын қадағалау мәселелері айтылады.

Бірінші сыныптан – ақ балалардың қабілеті байқалады. Сабаққа деген ынтасы артады. Ана тілі, математика пәндеріне ілесе алмайтын оқушының да болатыны рас. Осындай оқушымен жеке жұмыс жүргізіледі. Шәкірттерімді бірінші сыныптан өнерге, спортқа, шығармашылыққа баули отыра, олардың талантын ұштап келемін. Сыныптағы барлық бала алғыр келеді. Сынып сағаттары, ашық сабақтар өткенімізде, кей ата – ана өзінің баласына тамсанып отырады. Бастауыш сыныпта сабақ өтуде, ұсынылған мынадай қағидаларды басшылыққа аламын.

**Сабақ түрлері және оның құрылымы;
Түсіндіру сабақтары: жаңа, біріккен, панорамалық, зерттеу;

*Пысықтау сабақтары: бекіту, саяхат, семинар, қайталау, жарыс, конференция, талқылау;

*Сынау сабақтары: сынақ, диспут, ойын, сахналау, жұмбақ;

*Жаңа сабақ – жаңа білім беру;

*Біріккен сабақ – жаңа білім мен өткенді және пәндер арасындағы байланысты көрсету мақсатында.

*Зерттеу сабағы – іздендіру мақсатында.

*Панорамалық сабақ – сабақ элементтерінің көрінісін іске асыру мақсатында.

*Бекіту сабағы – білімді меңгеру деңгейін байқау.

*Саяхат сабақ – танымдық қабілетін дамыту.

*Семинар сабақ – оқушының білімін тереңдету.

*Қайталау сабағы – пәндерден алған білімді толық қалыптастыру.

*Жарыс сабақ – оқушылар ойларының жетіктігін байқау.

*Конференция сабақ – іскерлігі мен танымдық белсенділігін қалыптастыру.

*Сынақ сабақ – білім мен дағдысын бір жүйеге келтіру.

*Диспут сабақ – білімі мен дағдысын қалыптастыру.

*Ойын, жұмбақ – оқушылар зейінін дамыту.

*Сахналау сабағы – оқушылар шығармашылығын дамыту.

*Талқылау сабағы – ауызекі тілдегі, жұмыстағы жіберген қателерін арнайы талдау.

Ертеден қалыптасқан «Білім негізі бастауышта қаланады» деген пікір бар. Бастауыш сыныпта пәндерді жақсы игеріп алған оқушы орта буын, жоғары сыныптарға барғанда сынып жоғарылаған сайын қосылған пәндерді де жақсы оқиды. Маған көп ретте: «Бастауыш сыныпты оқытудан жалықпайсыз ба?» деген сұрақтар қойылады. Балаға үйретуден жалықпаған адам ғана нағыз ұстаз болады деп айта аламын. Неге десеңіз, балалармен бірге бала бола жүріп, әр оқушының мінезін, ішкі жандүниесін, бейімділігін, отбасындағы тәрбиесін білемін. Жаңа заманның баласы сәби кезінен интернетпен қатты достасып алатыны бар емес пе? Бастауыштың оқушысының жаңа технологияларды меңгеруін сабақпен байланыстырып, оларды тіл байлығын артуы үшін сұқбат, екеуара диалог, әңгімелесу – әр баланың қабілетін шыңдайды.

МУХАМЕТЖАНОВА Маншук Мейркановна,
Алматы қаласы, Алмалы ауданы,
№15 - гимназия бастауыш сынып мұғалімі.

Еліміз мектептерінде білім беру – даярлық тобы, бастауыш, орта буын және жоғары сынып деп бөлінеді. Ауылдық жерлердегі мектептер жанынан шағын орталықтар ашылып, мектепке даярлық жүргізіледі. Қалаларда орталық – балабақшаларда бүлдіршіндерді мектепке дайындайды. Даярлық тобынан келген бүлдіршінді мектеп табалдырығынан бастауыш сынып мұғалімі бірінші сыныпқа қабылдайды. Бірінші сыныптың оқушысына бала деп қарағанымызбен, оның да өзіндік пікірі бар. Көзқарасы бар. Бірінші сынып мұғалімін ұнату, ұнатпау деген ойы бар.

«Бастауыш сынып, балалар кішкентай, оқитын пәндері де аз, осы сендердің уақыттарың көп» - деп айтқан әріптестеріміздің сөзін естіп қаламыз. Бүгінгідей технологиялар мен техника жаңалықтары қарыштап дамып жатқанда, бәрінен бұрын бастауыш сынып мұғалімі жаңа заман білімімен «қаруланып», бағдарламаларды толық меңгеруге тырысуы қажет. Осы салада өтетін арнайы курстарға, тренинг сабақтарға қатысып, тәжірибе алмасуы – уақыт талабы. Бастауыш сыныптардағы осы заманғы оқу-тәрбие процесінің принциптерін, оған қойылатын талаптарды айқындамастан бұрын осы жас тобына жататын балалардың мұғалімі қандай болуы керек екенін анықтап алу қажет. Менін, ойымша, мұғалім қызметінде жандана түсетін оқушылармен жұмыс тәсілдері, принциптері, формалары егер ол солар арқылы өзінің оқушыларға деген ізгі, мүдделі қарым-қатынасын жүргізбейтін болса, балалар ұжымында оптимизм, ынтымақтастық пен жолдастық рухын орнатпайтын болса, әр оқушының өз күшіне деген сенімін ұштай алмайтын болса өздігінен жақсы да, тиімді де бола алмайды.

Бастауыш сынып оқушыларымен жұмыс істегенде, бірінші сыныптан бастап, әр шәкіртпен жеке, топтық негізде әңгімелесуді жиі өткіземін. Бұл үрдіс қазіргі кезде сөйлесу, ата – ана арасындағы қарым – қатынас, ертегілер мен әңгімелер айту азайған шақта өте қажет деп білемін. ХХІ – ғасырдың жиырмасыншы жылдарының балалары анасының құрсағында жатып, инетернетті меңгеріп алған десек, күлеміз. «Бесікте жатқан немерем қолымен телефонды әрі – бері шұқылап өзіне қажетті мультфильмді тауып алыпты» деп қуанамыз. Заман ағымына ілесу – заңдылық. Біз қазір, дамыған интернет заманында өмір сүрудеміз. Алайда, «Ел боламыз десек, бесігімізді түзеуіміз» керек. Бесік жыры, ананың әлдиімен нәрестені ұлттық құндылықтар аясында ауыздықтандырығанымыз абзал.

Бала үшін басты тұлға отбасында ата – анасы, ата – әжесі болса, балабақшада – тәрбиеші, мектепте – бастауыш сынып мұғалімі. Ұл – қызымыз ең алдымен ата – анадан үйренеді, үлгі алады. Мектепте ұстазы – шәкір үшін ең беделді адам, яғни оқушы алдында биік тұлға бола білуі шарт. Айтайын дегенім, ұстаз шәкіртке ұнаса, сөйлеген сөзі, мінезі, киген киіміне дейін ұнатуы тиіс. Мұғалім – бірінші сыныпта бір балаға дұрыс көңіл бөлмеді делік, немесе оған көп ескерту айтып, ұрса берді, бұл жайт оқушыға ұнамады. Соның салдарынан сабағына ден қоймай,

ұстаз бен шәкірт арасындағы қарама – қайшылық дами түсті. Бұл жағдайда, ата – анада ұстаз туралы баласына жақсы пікірлер айтып, ұстаздың әдемі тұстарын айтып, бала алдындағы ұстазына деген жақтырмаған көзқарасын түзеуі қажет. Кейде, біздерде керісінше пікір қалыптасып, оқушының ұстазға деген, ата – ананың мұғалімге деген пікірлері жақсы болмай қалуда.

Шәкіртке білім ұстаз арқылы дариды. Балалар мұғалімді өзінің жан дүниесін жарқырататын досы, тәлімгері, жетекшісі ретінде көруі үшін өзінің қалай ұстануы қақында ұстаздың ойланғаны жөн. Бастауыш сынып оқушысы кез келген білімді мұғалім арқылы қабылдайды. Ол оқу мен ұстазды ажыратпайды. Егер бала мұғалімді жақсы көрсе, демек ол оқуды да жақсы көреді, мектепті де, сабақтарды да, кітаптарды да жақсы көреді, мұғалімді жақсы көрмей, одан қаймықса, демек ол оқуды азап көреді, қиналады, мектепке құлқы соқпайды. Жақсы көрген мұғалімінің пікірі, бағасы оқушы үшін адамдарға, олардың қимыл - ісіне қарым-қатынас жасаудың нұсқасы болып табылады. Оқушылар өздеріне әрдайым көмекке келіп, табыстарына қуанатын, сәтсіздікке ұшыраған сәтте көңілдерін көтеретін мұғаліммен қарым-қатынас жасау соншалық қызықты екенін сезінуі тиіс. Бастауыш сынып оқушыларының жиі кателесуі, есепті түсіне алмай қиналуы, елеңдеу және тағы басқалар болуы мүмкін. Бастауыштың мұғалімі төрт жыл бойы әр баланың өскеніне, ержеткеніне, жетілгеніне қуана білуін көруі керек. Тек осындай жағдайда ғана бала өзінің, ілгерілеуін байқап, өзі мен өзінің күшіне сене алады.

«Ұстазы жақсының ұстамы жақсы», «Егер балалар бірденені түсінбейтін болса, онда мұғалім оларды кінәлауға тиісті емес, оларға түсіндіре алмай отырған өзін кінәлауға тиіс», «Мұғалім ісі сырттай қарапайым болғанмен – тарихтағы ең ұлы істің бірі», «Егер мұғалім өз бойына іс пен шәкірттеріне деген сүйіспеншілікті біріктірген болса, ол – кемел ұстаз», «Мұғалім - зор тұлға, ол күннің құдіретті сәулесі іспетті» деген ұлт ұстазы Ахмет Байтұрсынұлы, К. Ушинскийдің айтқан осынау даналықтары ұстаздың жігерін жанып, нағыз педагог болуға ұмтылады. Сол ұстаздардың бірі өзімде баланы оқытуды өмірлік ұстанымым деп білемін.

**ЖАНТЕНОВА Ақмарал Жолдыбаевна,
Алматы қаласы, Алмалы ауданы,
№15 - гимназия бастауыш сынып мұғалімі.**

Сапалы білім - өмір талабы

Мұғалім - шәкіртіне өмірлік тәжірибеге сүйене отырып, мәселені оңтайлы шешуге, бағыт-бағдар беруге, уақытты басқару сияқты машықтарды басқаруға көмектесетін тұлға. Қазіргі таңда педагогтарды жаңа білім беру жүйесі мен цифрлық оқыту жүйесінің озық технологияларын оқытуда Халықаралық «Едкранч» сияқты әлемнің ең мықты педагогтары жиналған коучингтер тәжірибе көрсетуде.

Жаңартылған білім беру мазмұны бойынша ұстаз инновациялық технологияларды пайдаланып, мұғалімнің қосымша уақытын оқушыны зерттеуге, оқытудың жаңа стратегиялары мен жеке бағалауды дамытуға арнайды. Бұл жағдайда ұстаз бен шәкірт арасында сенімділік, еркіндік, ынтымақтастық арқылы жүзеге асады. Түрлендірілген әдіс-тәсілдерді қолдану арқасында ұзақ жылдар дәстүрлі оқу форматы сызығынан шығып, шәкірт бойына функционалды білім дағдысын қалыптастыру бой түзеп келеді.

Әлемдік бәсекелестік қоғамына ілесуде ұлт тағдырын шешетін болашақ ұрпақтар алдында үлкен сынақтар тұр. Ол жарқын әсерлер мен сезімдерден тұратын жаңа білім беру жүйесін қалыптастыру. Жаһандық мәселелерге қарай отырып, әркімнің өз қабілеттерін іске асыруға жағдай жасай отырып, цифрлық технологияларды игеру арқылы білім сапасын арттыру мүмкіндігі туып отыр. Оқушы бүгінгі таңда алған білімін тек біліп қана қоймай, өмірде пайдалана алатындай, қажеттілігін қамтамасыз ететіндей болуы тиіс. Жалпы, сананың ашықтығы мен білімнің салтанат құруы әрқашанда бірінші орында тұруына педагогтың ықпалы зор. Мынадай аумалы-төкпелі заманда мұғалім – педагогикалық құралдардың барлығын меңгерген, үнемі өзін-өзі жетілдіріп, рухани дамыған, шығармашыл тұлға құзыретін қалыптастыру керек.

Алдындағы шәкіртті жаңалықтың жаршысы, өзіне үлгі тұтар тұлға ретінде қабылдап, бойын түзетуі тиіс. Мұғалім табысы, біліктері арқылы қалыптасады, дамиды. Нарық жағдайындағы мұғалімге қойылатын талаптар: бәсекеге қабілеттілігі, білім беру сапасының жоғары болуы, кәсіби шеберлігі, әдістемелік жұмыстағы шеберлігі. Еліміздің әлемдік білім кеңістігіне енуге талпынысы, білім беру парадигмасының өзгеріп,

жаңа ұлттық модельдің қалыптасуы болашақтың жаңаша ойлайтын, дүниеге көзқарас мәдениеті мен санасы дамыған ұрпағын оқытып, тәрбиелейтін кәсіби құзіреттілігі жоғары мұғалімді талап етіп отыр. Неғұрлым мұғалім жаңаша тәсілдер мен әдістер табуға дағдыланса, білім сапасы соғұрлым артады. Бүгінгі күнде экономикалық өсу және азаматтардың әл-ауқаты үшін білімнің айтарлықтай маңызды екенін бүкіл әлем мойындауда.

Оқыту мақсаттарының құрастырылған жүйесі: білімді функционалды және шығармашылық қолдану, сын тұрғысынан ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану, қарым-қатынас жасаудың түрлі тәсілдерін қолдану, топпен және жеке дара жұмыс істей алу, мәселелерді шешу және шешімдер қабылдау сияқты кең ауқымды дағдыларын дамытуға негіз болады. Мұғалімнің кәсіби құзіреттілігі оның жан-жақты білімінен ұстаздық шеберлігімен, оқытудың жаңа әдістерін меңгерумен өлшенеді. «Құзыреттілік» ұғымы педагогика саласында тұлғаның субъектілік тәжірибесіне ерекше көңіл аудару нәтижесінде ендіріліп отырған ұғым.

Бәсекеге бейім тұру үшін, үнемі білімді жаңартып отыру қажет.

«Сабақ беру – үйреншікті жәй ғана шеберлік емес, ол – жаңадан жаңаны табатын өнер» - деп Ж.Аймауытов айтқанындай, әрбір өткізілген сабақ оқушының жүрегінен орын алатындай, жақсы істерге жетелейтіндей, рухани байлығын дамыту деңгейінде ұйымдастырылуы керек.

**ТОМАНОВА Гүлнұр Қаймышқызы,
№15 гимназияның информатика пәні мұғалімі.
Алматы қаласы, Алмалы ауданы**

@farabishakirti.kz
@farabishakirti.kz
@farabishakirti.kz

Farabi shakirti

ЗЕРЕК ЖАСӨСПІМДЕРГЕ АРНАЛҒАН РЕСПУБЛИКАЛЫҚ БАСЫЛЫМ

Пора летних активностей!

Лето! Жара! Каникулы! Чем же заняться, чтобы провести это лето ярко и незабываемо?

В каждом летнем выпуске мы будем рассказывать про одну из активностей, которые, по нашему мнению, точно стоит попробовать каждому этим летом.

Походы. Отличный способ насладиться природой, добавить физических нагрузок организму и стать ближе с друзьями. Есть моменты, которые нужно учесть. Во-первых, если вы идете в поход без сопровождения взрослых, то лучше сделать это в дневное время и отказаться от ночевки на природе. Во-вторых, нужно найти место, в котором уверены вы и ваши родители. Это значит, что место должно быть полностью безопасным.

Что ж... Давайте собираться!

Берем друзей. Ту компанию, с которой ты часто проводишь время и в которой тебе максимально комфортно находиться. Почему же лучше не идти с незнакомыми и малознакомыми людьми? Все просто. Даже если ты уверен в том, что они не оставят тебя или не откажут в помощи, если понадобится, нужно учитывать один момент. Ты должен чувствовать себя в своей тарелке. От этого зависят все впечатления, которые ты получишь от похода. Выбирай ту компанию, в которой тебе будет легко и говорить, и смеяться, и ты не будешь стесняться.

Добавляем необходимые вещи.

* Палатка может понадобиться даже если вы идете не ночевать. Процесс раскладывания палатки и даже пару часов сна на природе обязательно принесут массу впечатлений.

* Навигатор или компас. Помните, что на природе не всегда ловит сеть, и, возможно, ориентироваться по карте смартфона получится не везде. Нужно взять рабочий навигатор или лучше компас, которые помогут найти правильный путь в случае, если вы заблудитесь.

* Непромокаемая куртка или дождевик. Погода непредсказуема. Особенно, если вы решили пойти в поход в горы. Идти с зонтом неудобно, проще надеть куртку или дождевик. Его можно купить в любом хозяйственном магазине.

* Средство от насекомых. Не нужно забывать, что на природе всегда полно насекомых. Поэтому стоит запастись средствами от них, чтобы гулять спокойно и без опасений за свою кожу.

* SPF. В любом месте летом в дневное время повышен уровень ультрафиолетового излучения. Оно бывает, даже если солнца нет, а только тучи. Поэтому нужно всегда наносить и брать с собой солнцезащитное средство.

* Аптечка. Лекарства от головной боли, аллергии, ран, бинты, пластыри, перекись – основные средства, которые понадобятся в походе.

* Туристическая посуда. Посуда должна сохранять тепло и холод, то есть, нужна термосуда. Удобно, ведь если будет холодно, то вас согреет горячий чай, а будет жарко – охладитесь ледяным напитком.

* Вкусная еда. Можно приготовить еду на костре, но это требует нести дополнительный груз в виде посуды для приготовления на себе. Поэтому лучше взять еду с собой: бутерброды, сэндвичи, овощи, фрукты, консервы, горячие или холодные напитки.

* Важные мелочи. Фонарик – вдруг вы задержитесь, документы – вдруг вы пойдете туда, где нужна дополнительная проверка для входа, вместительный и удобный рюкзак – чтобы не приносил дискомфорта, антисептик – в случае, если вода будет далеко, кепка – чтобы не перегреться, питьевая вода – всегда нужна.

Отличных каникул!

Раздел: Литература и искусство				
Тема: В. М. Гаршин. "Художники".				
Дата: 19.02.2022г		Школа: школа-лицей Т. Рыскулова		ФИО учителя: Калбаева Д.К
Класс: 10 Б		Количество присутствующих:		Количество отсутствующих:
Цели обучения:		10.3.4 владеть стратегиями чтения, включая просмотровое чтение, сканирование и детальное чтение 10.3.5 анализировать содержание художественных произведений, определяя роль композиции, изобразительно-выразительных средств, деталей, в раскрытии основной мысли		
Ход урока				
Этап урока/время	Действия педагога	Действия учеников	Оценивание	Ресурсы
Начало урока 3 мин	I. Организационный момент. Создание коллаборативной среды. (К) Психологический настрой Деление на группы. Метод «Мозайки» Проверка домашнего задания. Вопросно-ответный метод «Снежный ком»	Учащиеся слушают учителя, участвуют в диалоге, размещают учебные материалы на рабочем столе, демонстрируют готовность к уроку. Учащиеся делятся на группы Учащиеся отвечают на вопросы	 стикер Стикер	Учебник. Хрестоматия.
5 мин	II. Актуализация знаний. «Жизнь и творчество Всеволод Михайлович Гаршина» Учитель демонстрирует картины известных художников	Ученики определяют тему урока Вопрос-ответ		Презентация
Середина урока	Задание №1. Стратегия «Метод ассоциаций» - Составьте кластер с ключевым понятием "Искусство". Подберите слова-ассоциации, обусловленные лексическим значением слова и его контекстуальным значением в рассказе Гаршина Работаем над содержанием рассказа «Художники» Задание № 2. Групповая работа: 1. Характеристика образа Рябинина 2. Характеристика образа Дедова Закрепление изученного материала. Коллективная работа: Задание №3 Практическое задание Замените предложения с причастными оборотами сложными предложениями с придаточным определительным.	<i>Готовят проекты</i> Работают в группах. Учащиеся читают в учебнике теоретический материал. Ученики записывают в тетрадь упражнение. Работа у доски Отвечают на вопросы, высказывают свое мнение	Взаимооценка дескриптор дескриптор	Стратегия «Мозговой штурм». <i>Литературный хронограф</i> <i>Аналитическая статья</i> Учебник. Часть 1. Хрестоматия. Постер Маркер Стикер учебник Метод ассоциаций». учебник
Конец урока	<i>Домашнее задание упражнение 165</i>			
	Рефлексия «Лестница знаний»	рефлексируют пишут на стикерах		Стикеры

СЕКРЕТЫ ПРИГОТОВЛЕНИЯ САМЫХ ВКУСНЫХ СЫРНИКОВ

Мы начинаем рубрику полезных завтраков. Почему именно завтраки? Завтрак задает ритм всему дню. После пробуждения организм нуждается в максимальном количестве сил и дать ему эти силы мы можем именно через пищу. Завтрак должен быть не только вкусным, но и полезным, питательным и быстрым в приготовлении.

Сегодня готовим сырники. Ингредиенты, которые нам понадобятся (на 6 сырников):

- 200 гр творога в брикете

- желток одного крупного яйца

- 2 ст. ложки муки

- 1 чайная ложка сахара или меда по вкусу

- ягоды, орехи, варенье, сметана, сгущенка или шоколадная паста – по вкусу

- 1 ст. ложка растительного масла для жарки

Весь процесс приготовления займет не более 15 минут. Берем творог, добавляем сахар или мед, желток и 1 столовую ложку муки. Все тщательно перемешиваем ложкой, чтобы получилась однородная масса. Поверхность присыпаем второй ложкой муки и начинаем лепить сырники. Берем по одной ложке массы, придаем влажными руками форму и обваливаем все в муке.

Выкладываем на разогретую с маслом сковороду и обжариваем на среднем огне по 1 минуте с каждой стороны. Далее убавляем огонь до минимума и жарим сырники по 4-5 минут с каждой стороны, чтобы они хорошо пропеклись внутри.

Подаем сырники теплыми с любимой добавкой. Такие сырники питательные и полезные. Ты точно останешься сытым надолго, а еще получишь необходимые белки и витамины.

Важно не брать слишком жирный или совсем обезжиренный творог. До 9% жирности будет достаточно. Творог не должен быть зернистым, в этом случае его придется пробить через блендер или сито.

Вместо муки в творог можно добавить манку, тогда сырники будут еще более нежными.

Для максимально полезного варианта сырников, их можно обжаривать без масла по 1 минуте, а потом отправить в разогретую до 180 градусов духовку на 5 минут.

Сырники удобно брать с собой и подавать холодными, они никак не потеряют вкуса, наоборот, консистенция внутри будет более однородной.

Вдохновляйся и экспериментировать! Приятного аппетита!

Материалы подготовила Т. Ибрагимова

ЖИВОТНЫЕ ИЗ КРАСНОЙ КНИГИ КАЗАХСТАНА

Флора и фауна Казахстана – уникальна. На территории государства можно встретить десятки видов птиц, млекопитающих, насекомых и растений, которые характерны только для нашей природы. Многие представители животного мира республики стали настоящими символами Казахстана и находятся под особой охраной. Чтобы вести учет ценных и исчезающих видов животных, растений и насекомых была создана так называемая «Красная книга Казахстана».

Сегодня этот документ состоит из трех томов или изданий, самое свежее из которых вышло в 1999 году, а первая книга была опубликована еще в конце 70-х годов 20 века. Стоит отметить, что каждое государство составляет свою Красную книгу, опираясь на подробные исследования численности и качества жизни популяции животных, растений, насекомых, распространенных на его территории. На основе этих списков была создана Красная книга флоры и фауны всей планеты, цель которой сохранить биоразнообразие на Земле.

СНЕЖНЫЙ БАРС ИЛИ ИРБИС

Ирбис – редкий вид из семейства кошачьих, который преимущественно живет в горной местности Центральной Азии, также его можно встретить в горах Индии и Пакистана. По расчетам ученых этот вид на Земле существует более полутора миллионов лет. Зоологи также называют эту кошку снежным леопардом. При виде барса в глаза бросается его длинный и пушистый хвост, который сравним с длиной тела животного. Стоит отметить, что ирбис имеет один из самых длинных хвостов в своем семействе иногда он более метра. В среднем масса взрослого здорового животного при благоприятных условиях (климат и питание) достигает пятидесяти килограммов, а длина тела вместе с хвостом до 2,5 метров. Главный источник пищи хищника - дикие горные копытные, как правило козлы и бараны.

Вообще снежный барс уникален не только своей внешностью, но и нравом. Животное обладает очень скрытым характером и избегает встречи с человеком. Преимущественно кошка обитает в горах Алтая на высотах от 1 до 5 тысяч метров над уровнем моря. В Казахстане барсы встречаются в горах Джунгарского, Заилийском Алатау, а также на отрогах Центрального Тянь-Шаня. Как отмечалось выше ирбис очень осторожный хищник,

поэтому следы его присутствия обычно определяются по следам, шерсти, остаткам пищи и современной фототехнике. Ирбис все чаще попадает в объективы фотоаппаратов расставленных учеными в местах его обитания. Обычно такой зафиксированный факт не остается без внимания средств массовой информации и каждый раз фото ничего не подозревающего животного можно увидеть в лентах новостей различных порталов. Совсем недавно в конце зимы животное позировало перед фотоаппаратом в Иле-Алатауском национальном парке. Для ученых увидеть живого и здорового снежного барса пусть и на фото или видео – большая удача, ведь сегодня по их подсчетам, ирбисов на территории Казахстана чуть больше сотни. Сегодня государство делает все возможное для того чтобы сохранить и приумножить этот редкий вид кошачьих.

Но, несмотря на свою осторожность, зверь не уберет себя от риска исчезновения. Красивая пушистая пятнистая с голубоватым оттенком шерсть всегда привлекала браконьеров, к тому же сложность выслеживания хищника только подзадоривала нарушителей. Сегодня снежный барс внесен в мировую Красную книгу и охота на него строго запрещена. По одним из данных популяция этих кошек в Центральной Азии не превышает 6-7 тысяч особей, что ставит их в категорию исчезающих видов животных. В культуре многих народов барс – символизирует силу, красоту, величие и уникальность, некоторые за его таинственность называют духом гор, хранителем природы.

ЦЕНТРАЛЬНОАЗИАТСКИЙ БЕРКУТ

Беркут – самая популярная птица в Казахстане, и главный символ нашей страны. Также это один из самых распространенных пернатых хищников. Помимо

от светло-коричневого до бурого, и зависит от возраста птицы. Молодые особи имеют белые пятна под крыльями, которые исчезают к двухлетнему возрасту. Несмотря на свои внушительные размеры этот орел очень быстр. При пикировании за добычей его скорость может достигать 250, а иногда и 300 км/час, при таком внезапном нападении у жертвы просто нет шансов на спасение. Даже сильный ветер не помеха для охоты, строение крыльев позволяет этой птице подстроиться под любой воздушный поток.

Главная пища беркута, обитающего в гористой местности Центральной Азии являются грызуны, как крупные, например, зайцы так и мелкие - суслики, и полевые мыши, а также некоторые рептилии, змеи, ящерицы, черепахи. Изредка беркут охотится на других более мелких птиц. Довольно часто жертвой крылатого охотника становятся лисы. Как показывает практика беркуты склонны к обучению, и могут быть очень верным другом для человека. Опытные беркутчи отмечают, что на подготовку птицы к охоте уходит от двух до трех лет. Несмотря на то, что в Казахстане и других странах Центральной Азии охота с беркутом является национальным видом спорта, и часто их выращивают только для этих целей, все же эта птица создана для жизни в дикой природе и родным ее домом считаются просторы, лесистые и горные местности, например, Тянь-Шаня или Устютра. В Казахстане ведется строгий учет всех ловчих птиц, в том числе и беркута. Для того, чтобы взять птицу из природы нужно получить разрешение, нелегальное изъятие пернатого из естественной среды обитания будет расценено как браконьерство. На территории Казахстана эта птица занесена в Красную книгу более тридцати лет назад. Сейчас ведутся активные работы по сохранению пернатого хищника, для этого их выращивают в специальных питомниках, а потом выпускают в дикую природу.

Во многих странах беркуты символизируют силу и величие, поэтому часто их изображения можно увидеть на государственных гербах и флагах.

Материал из сайта el.kz

гористых местностей Центральной и Восточной Азии его подвиды бороздят небесные просторы от Северной Америки и Гималаев, до Западной Сибири и Камчатки. Центральноазиатский беркут, который распространён на территории нашей страны, является одним из самых крупных. При том, что беркуты и без того относятся к самому крупному роду орлов из всего семейства ястребиных. Беркут очень мощная птица, его размеры впечатляют, размах крыльев достигает 2,5 метров, длина тела более полуметра, масса в естественных условиях обитания - до шести килограммов. Это птица прирожденный хищник и имеет весь необходимый арсенал настоящего крылатого убийцы: крючкообразный клюв длиной 7-9 сантиметров и мощные как тески лапы с длинными крючковидными когтями. Из крепких «объятий» беркута не выскользнет ни одна добыча, сила сжатия когтей беркута до 90 килограммов на один квадратный сантиметр. Окрас беркутов варьируется

Planning for Summer Vacation

Summer vacations are great to go for trips or learn something new and exciting instead of mindlessly sitting in front of the idiot box and doing nothing at all. It's very important to plan ahead for a more fun and creative vacation.

Mark out the days in the calendar that you plan to go for a trip. If you have some plans lined up within the town or some relatives visiting during the vacation then make a note of those days in the calendar. This will give you a clear idea of the busy days so you can plan your vacation accordingly.

Plan a Trip: The best part about summer vacations is that you can plan a long or short trip to relax. Plan a trip to your favorite location. Do a bit of online research to choose from the various beautiful locations. Plan a budget for transport, hotels, food and drink costs, shopping, rides and whatever else you are going to need for your trip. Here are some tips to plan your trip efficiently. Choose the trip and location that best suits your interest and budget.

You should pack your bags at least one day earlier than you travel. Pack the clothing, shoes and accessories that are appropriate for the location and climate. Don't forget to carry your cameras, selfie sticks, hats, sunglasses, binoculars, iPods etc. for a fun vacation. Also, make sure you pack the medications that you might need on trip. And you are all set to go for a fun vacation.

Summer Camp: Summer camp is a great way to play and enjoy with friends and at the same time stay active. It feels great to spend time outdoors in the summers and make new friends.

You can choose the camp as per your choice from the several available camps such as sport focused camps, day camps, artistic camps, sleep away camps, etc.

Go Hiking: Summer is the best time to engage in outdoor and adventurous activities as the days are longer. You can go hiking at the local trail and stay active. It is a great way to stay fit and have fun.

Dress appropriately for such activities in comfortable and sporty clothes, caps and sports shoes.

Pack your bags with healthy food and water bottles.

Find local trails by visiting local nature centers, contacting local parks or doing a bit of online search.

Make a Reading List: If you have some of your favorite books pending to be read since quite a long time then summer vacation is the best time you can start reading.

You can order some new books online or download e-books on your PC to read them.

Try visiting local libraries to explore the range of books.

Japanese Mochi dessert recipe

What Is Mochi?

Mochi is a bun-shaped Japanese dessert made from sweet glutinous rice flour, or mochigome. It has a soft, chewy texture that is somewhat elastic. Mochi is often flavored with matcha (or green tea powder), which gives it a light green hue.

What Is Mochi Made Of?

Here's what you'll need to make homemade mochi:

Glutinous Rice Flour – 1 cup

Make sure to get glutinous rice flour (mochigome) instead of regular rice flour. This ingredient is essential for mochi's signature chewy texture.

Water – 1 cup

Water thins the dough, creating the perfect consistency (and making it easier to work with).

Sugar – ¼ cup and cocoa – 2 teaspoon

Plain granulated white sugar and cocoa powder will add just the right amount of sweetness.

Cornstarch – 0,5 cup

Cornstarch prevents sticking when you're rolling out the dough.

Filling – ice cream, cream cheese and berries.

How to Make Mochi

You'll find the full recipe below, but here's what you can expect when you make this top-rated mochi recipe:

Prepare and Cook Dough

Mix sweet rice flour and cocoa powder in a microwave-safe bowl. Stir in water, then stir in the sugar. Mix until smooth. Cover bowl with plastic wrap and cook in the microwave for about 3 minutes and 30 seconds. Stir the mixture, then heat in the microwave for an additional 15-30 seconds.

Roll Dough Balls

Dust your work surface with cornstarch. Roll the (still hot) dough into balls. Flatten each ball and place cream cheese, ice cream or berries. Pinch the mochi over the filling until covered. Sprinkle with more cornstarch and place the mochi (seam side down) in a paper muffin liner.

Repeat the steps until all the dough and filling is used.

How to Eat Mochi

Try to eat mochi immediately, as it is best enjoyed fresh. Since mochi is extremely sticky, cut it into small, bite-sized pieces and make sure to chew thoroughly before swallowing.

How to Store Mochi

Fresh mochi should be stored in the freezer. Avoid storing it in the fridge, as it will quickly dry out and harden. Store mochi in an airtight container in the freezer for up to two weeks. To prevent sticking, either flash freeze the mochi before transferring it to the storage container or individually wrap each mochi ball.

Based on materials from www.allrecipes.com

«Домалак ана кесенесі»

Домалақ ана, Шайхы Мизамбекқызы Нұрила (1378, Түркістан — 28 мамыр 1456, қазіргі Бәйдібек ауданы аумағы, Балабөген өзені) – есімі ел ұранына айналған абыз аналардың бірі. VI – VII ғасырлар тоғысында өмір сүрген. Бәйдібек бидің үшінші әйелі, Албан, Суан, Дулаттың анасы. Түркістандық Мақтым Ағзам қожаның немересі.